

Självklart att dela lika - när pappa vill

En studie om jämställd fördelning av föräldraledighet

Av: Nina Svärd

LUNDS UNIVERSITET
Socialhögskolan

Kandidatuppsats (SOPA63/SOL614)
HT 14

Handledare: Maria Bangura-
Arvidsson

Abstract

Author: Nina Svärd

Title: A given to share equally when daddy wants to.

Supervisor: Maria Bangura Arvidsson

Assessor: Tove Harnett

The aim of this study was to investigate parents who have decided to equally share their parental leave and how they came up to this decision. The aim has also been to see which effect the sharing of parental leave has had upon them in their everyday life. The study was based on qualitative interviews with both parties of three couples that had chosen to divide the parental leave equally. The main findings of the study was that dads have the freedom to choose whether they want to stay at home or not meanwhile the mothers have no such freedom. Reproduction gets superior first when men fully enters the arena of home and children, which confirms that men have a superior position of interpretative prerogative. It is not until they have been at home for a longer time by themselves that they fully understand and acknowledge the hard work and challenges that the life of home with children offers, which decreases conflicts and misunderstandings on the individual level.

Key words:

Equality, parental insurance, parental leave, motherhood, fatherhood

Förord

Först och främst vill jag rikta det största och mest innerliga tack till mina underbara små barn och min fina sambo. Utan er så tror jag inte att denna uppsats hade blivit av, den hade förmodligen lagts på en hylla och aldrig fått se dagens ljus. För det andra så vill jag rikta ett lika stort tack till de föräldrar som har släppt in mig i sina liv och i sina tankar. Ni har gjort en skillnad i mitt liv och jag hoppas och tror att ni inspirerar folk omkring er. Sist men verkligen inte minst vill jag tacka min handledare Maria Bangura Arvidsson som har varit med mig på denna resa som snart varat i ett år. Maria har haft stort tålamod och erbjudit mycket värdefull vägledning för en gammal student som glömt både det ena och det andra under sina dryga sju år borta från studierna.

Landskrona den 28 februari 2015

Nina Svärd

Innehåll	Sid.
1 Inledning	5
1.2 Problemformulering	6
1.2 Syfte	8
1.3 Frågeställningar	8
2 Bakgrund	8
2.1 Framväxten av föräldraförsäkringen och jämställdhetsnomen	8
2.2 Framväxten av det moderna faderskapet	9
3 Jämställdhet	11
3.1 Politiska mål	11
3.2 Definition jämställt uttag	12
4 Tidigare forskning och andra rapporter	12
4.1 De jämställda föräldrarna i teorin	12
4.2 Forskning kring faderskap	13
4.3 Forskning kring moderskap	15
4.4 Forskning kring familjen och föräldraledigheten	16
5 Teoretiska utgångspunkter	18
5.1 Kritisk realism	18
5.2 Modell för att analysera den könsfördelade föräldraledigheten	19
6 Metod	20
6.1 Kvalitativa djupintervjuer	20
6.2 Tillvägagångssätt	20
6.3 Förförståelse	21
6.4 Egen påverkan på resultat	22
6.5 Urval	22
6.6 Etiska överväganden	23
6.7 Tillförlitlighet och generaliserbarhet	23
7 Resultat	23
7.1 Båda vill att pappa ska vara hemma	24
7.2 Självklart att dela med sig	27

7.3 Att få ett break och få distans till arbetet	30
7.4 Att dela för ökad förståelse	32
7.5 Delad föräldraledighet som jämställdhet?	36
7.6 Fördelningen av föräldraledigheten kontra ansvar för familj och hem	38
7.7 Vad krävs för att dela lika?	41
8 Avslutande diskussion	44
Referenslista	47
Bilaga 1	49
Bilaga 2	51

1. Inledning

Jag har relativt nyligen avslutat min andra föräldraledighet. Under min tid som föräldraledig har jag pratat mycket med andra föräldralediga mammor, på lekplatsen, på öppna förskolan osv. Jag har fått ta del av berättelser om vilka knep mammorna använder sig av för att få vardagen att gå runt, framförallt vid föräldraledighet med två barn. Jag har själv många erfarenheter av att ha suttit och ammat på lekplatsen eller på stranden, då det andra barnet krävt sin omedelbara uppmärksamhet. Jag har vid flertal tillfällen slitit det lilla barnet från bröstet och kastat mig iväg för att avstyra faran för det andra. En mamma lade vid ett tillfälle upp en bild på Instagram med ett stekjärn och fiskpinnar. Under stod texten ”Steker hemgjorda fiskpinnar till Ella medan jag har Elof i bärselen som ammar”. Jag har många gånger fått upplevelsen att mammor vänder ut och in på sig. I ett ganska tidigt skede av uppsats-skrivandet ramlade jag över en krönika skriven av Laila Bagge. I inledningen beskriver hon hur livet för den moderna mamman ser ut, med barn, karriär, ett hem och eventuellt husdjur att ta hand om, de egna och barnens fritidsintressen. Hon beskriver hur hon på riktigt har förstått innebörden av multitasking och simultanförmåga där hon har jobbat upp en effektivitet som egentligen skulle kräva åtta armar. Bagge menar att den moderna mammas liv förvisso är tufft men tackar gud för att det är så och drar paralleller till husmorsidealet och refererar till ett citat hämtat ur en gammal husmorsbok:

”När din man kommer hem ge honom ett stort leende och visa honom att du är glad att se honom. Låt honom prata innan du gör det, för det han har att säga är viktigare. Eliminera alla oljud. Vid din mans hemkomst ska tvättmaskinen och dammsugare vara avstängda. Säg till era barn att hålla sig tysta och lugna. Prata med mjuk och behaglig röst och ha middagen färdig.”

Bagge förklarar vidare hur hon har lärt sig att bortse från dammet i hörnorna, hon stryker inte lika perfekt längre och lägger inte upp bilder på facebook för att visa hur duktig hon är. Bagge avslutar sin krönika med en uppmuntran till alla moderna mammor:

Det går att må bra, ha en karriär, vara en bra mamma och fru. Så till alla er moderna bläckfiskmammor som gör allt för att få livspusslet att gå ihop vill jag bara säga: Ni gör ett fantastiskt jobb!

Vad som är anmärkningsvärt i Bagges krönika är att hon inte på ett enda ställe nämner mannen eller pappan och dennes del i den moderna mammas värld. På ett enda ställe märks mannens närvaro och det är då Bagge skriver att det går att ”vara en bra mamma och

fru". Har Bagge just reproducerat det gamla husmorsidealet fast i en modern förpackning? Min upplevelse är att mammor ibland har en tendens att ömsesidigt uppmuntra och glorifiera bläckfiskmammans (för att ta Bagges uttryck). Mot bakgrund av detta är det kanske inte konstigt att tiden som föräldraledig inte lyfts och diskuteras på en högre nivå, vilket jag många gånger ställt mig förvånad till då min upplevelse är att föräldraledigheten är en period i livet som utmanar en till det yttersta. Jag har många gånger tänkt tanken att det kommer först vara när papporna är hemma lika mycket med barnen som diskussionen kommer bli legitim och inte längre något som enbart berör mammor på en individuell nivå.

1.1 Problemformulering

År 1974 infördes föräldrapenningen vilket innebar att både män och kvinnor gavs möjlighet att avstå från arbete under en längre tid för att vara hemma med sina små barn. Föräldraförsäkringen ersatte moderskapsförsäkringen som enbart utbetalats till modern sedan 1955. Införandet av föräldraförsäkringen sågs som ett viktigt led i jämställdhetsdebatten och hade som syfte att både öka möjligheten för föräldrar till små barn att dela på ansvaret för omsorgen om dessa men även för att män och kvinnor skulle kunna behålla sin anknytning till arbetslivet (SOU 2005:73). Sedan föräldraförsäkringen infördes 1974 har det förts diskussioner kring fördelningen av uttaget mellan män och kvinnor. Återkommande har det ställts krav på att hela eller delar av försäkringen ska reserveras för respektive förälder för att uppnå ett mer jämställt uttag (Socialförsäkringsrapport 2013:8). Sedan föräldraförsäkringen infördes har pappornas del av uttaget gått från 0,5 % 1974 till 24,8 % år 2013 (Försäkringskassan 2013). Trots en ökning av pappors uttag av föräldraförsäkringen är de politiska målen om jämställt uttag (def. sid. 10) inte uppnådda. Jämställdhetsombudsmannen (numera diskrimineringsombudsmannen) gjorde en sammanställning av kunskap och nuläget kring föräldraskap 2006 där följande beskrivs i sammanfattningen:

Sammanställningen av kunskaps- och nuläget visar att män blir "pappor"; kvinnor blir "föräldrar". Medan män kan välja nivå på föräldraskapets engagemang är föräldraskap för kvinnor ett icke förhandlingsbart ansvar. Frågorna "om", "när" och "hur länge" de ska vara föräldralediga är inte lika giltiga för blivande mammor som för blivande pappor. Mammaledigheten anses vara självklar, medan pappaledigheten ur samhällets synvinkel ses som ett önskvärt val och en "rolig" och "lärorik" möjlighet som ska uppmuntras, belönas och uppskattas (JämO 2006, sid 6).

I en rapport från försäkringskassan (2013:8) framgår det att trots påtagliga skillnader i föräldrapenninguttag har det märkts av en blygsam trend med föräldrar som delar lika på sin föräldraledighet. Denna grupp har under de senaste tio åren ökat från 4 % år 2000 till 12,7 % år 2012. Enligt rapporten är gruppen intressant att undersöka dels för att deras beteende ligger i linje med regeringens politiska mål om en jämställd fördelning av omsorg om barn och dels för att forskning visat på nackdelar av en ojämn fördelning av omsorgs- samt hushållsarbete. En fördelning som även tenderar att leva vidare efter föräldraledigheten. Tidigare har det heller inte funnits några studier kring vad som karaktäriserar de jämställda föräldrarna. Sammanfattningsvis påvisar rapporten ett starkt samband mellan ökad chans för jämställt uttag om pappan och/eller mamman är yngre, har högskoleutbildning, är född i Sverige, har höga inkomster samt om de arbetar i offentlig sektor (Socialförsäkringsrapport 2013:8). Trots ovannämnda egenskaper finner man ändå i studien att:

Det visar sig i stället att huruvida du är mamma eller pappa är av avsevärt större betydelse för hur ditt föräldrapenninguttag ser ut, än vilken inkomst och andel av hushållets inkomst som du har. Slutsatsen som kan dras av detta är att kön tydligt är den enskilt viktigaste förklaringen till hur föräldrar fördelar föräldrapenningdagarna mellan sig (Socialförsäkringsrapport 2013:8, sid. 30).

Mot denna bakgrund anser jag att det är intressant att undersöka hur jämställda föräldrar ser ut i praktiken bortom yttre attribut som yrke, ålder, inkomst, födelseland, anställning samt hur de organiserar den konkreta vardagen? Vad har detta för relevans för socialt arbete som vanligtvis har siktet inställt på sociala problem snarare än sociala lösningar? Jag tänker att förklaringar till lösningar kan bidra med en mer nyanserad förståelse för problem. I grund och botten präglas också mitt sätt att se på omvärlden av en tanke där föräldraskap och makt(o)balans mellan män och kvinnor är grund både för sociala problem och lösningar.

1.2 Syfte

Syftet med uppsatsen är att undersöka föräldrapar som har delat lika på föräldraledigheten och hur de har kommit fram till detta beslut. Vidare är syftet att undersöka vad det jämställda föräldrapenningsuttaget har inneburit för föräldrarna.

1.3 Frågeställningar

- Hur beskriver föräldrarna att de har kommit fram till beslutet att dela lika på sin föräldraledighet?
- Hur har fördelningen av föräldraledigheten påverkat föräldrarna?
- Hur upplever föräldrarna att delad föräldraledighet hänger ihop med ökad jämställdhet?

2. Bakgrund

2.1 Framväxten av föräldraförsäkringen och jämställdhetsnormen

År 1962 publicerade studieförbundet Näringsliv och Samhälle *Kvinnors liv och arbete*. Skriften som var ett svenskt-norskt samarbetsprojekt med sociologerna Edmund Dahlström och Harriet Holter i fronten sägs tillsammans med Eva Mobergs artikel *Kvinnans villkorliga frigivning* vara det som satte start för könsrollsdebatten. Under hela 1900-talet hade det tidigare pratats om könsrelationerna som något enbart kopplat till kvinnor och deras situation, men i och med könsrollsdebatten kom fokus att hamna på både män och kvinnor. Under denna tid lanserades även nya begrepp, däribland jämställdhet (Blomberg & Niskanen, 2013). Eva Moberg föreslog jämställdhet som ett helomfattande begrepp för tanken om lika rättigheter och möjligheter (Klinth, 2002). I *Kvinnans villkorliga frigivning* skriver Moberg:

En förutsättning för jämställdhet mellan könen är att kvinnorna blir helt ekonomiskt och socialt oberoende av männen. Detta kan endast ske om samhället bestämt avvisar istället för att som nu tillstyrka äktenskapet som en försörjningsinrättning... Var och en sköter sin hälft och försörjer sig genom ett yrke (Moberg, 1961, sid. 171).

Centralt i Mobergs skrifter var att jämlikhet handlade om omfördelning av ansvar eller som Klinth sammanfattar det "Om mamma skulle skaffa jobb så var det nödvändigt för pappa att

bli med barn” (I Blomberg & Niskanen, 2013 sid. 239). I *kvinnors liv och arbete* ”visades att stereotypa, förstelnade och begränsade könsroller innebar ett förtryck av båda könen, att de inte enbart var ett problem för kvinnor” (Blomberg & Niskanen, 2013, sid. 7). Redan under 1960-talet ställdes krav på att jämställdheten inte enbart skulle omfatta kvinnor utan även män. Den så kallade dubbla emancipationen fick efterhand fäste och Sverige blev först i världen att anta en officiell policy för jämställdhet mellan män och kvinnor och betonade behovet av förändring av både mannens och kvinnans traditionella roller (Klinth, 2002). I ett tal som Olof Palme höll 1970 i Washington sade han:

På ert språk kan man betyda två saker, människa eller vuxen mansperson. Det jag har för avsikt att säga idag är därför inbäddat i rubriken på min föreläsning Mannens emancipation. Längre har vi pratat om kvinnans emancipation, om problemet med kvinnors roll i samhället. Men om kvinnor ska kunna emanciperas från sin förlegade roll måste också männen emanciperas. Det är sålunda mannen vi bör sträva efter att emancipera (Palme, 1972 sid. 237).

Ett centralt budskap i skriften *Kvinnors liv och arbete* var att ekonomiskt oberoende skulle öppna vägen för jämställdhet och svaret på ekonomisk oberoende var lönearbete. Hemmafrusystemet började ifrågasättas allt mer. Man såg det oavlönade hemmaarbetet som en situation som låste fast kvinnorna både vad gällde ekonomisk ojämlikhet samt social position. Betoningen på kvinnans ekonomiska oberoende gjorde att lönearbete och jämställdhet kom att integreras (Blomberg & Niskanen, 2013).

Sedan föräldrapenningen infördes 1974 har flera reformer genomförts för att uppnå en jämnare fördelning av uttaget mellan kvinnor och män. År 1995 reserverades en månad i föräldrapenningen till vardera föräldern. Denna följdes av ytterligare en månad 2002, då också föräldrapenningen förlängdes med en månad. År 2008 infördes en jämställdhetsbonus, som ger skattelättnader till föräldrar där båda använder fler föräldrapenningdagar än de två reserverade månaderna. Bonusen blir högre ju jämnare uttaget är (ISF rapport 2012:4).

2.2 Framväxten av det moderna faderskapet

I *Män, familjeliv och föräldraskap* (2001) beskriver Lars Plantin hur synen på faderskapet har förändrats genom tiderna. Under 1930- och 1940-talet var faderns roll starkt knuten till en försörjarposition och moderns roll till hemmet och det primära vårdbehovet av barnen.

Fadern arbetade vanligtvis sex dagar i veckan och söndagen var den enda lediga dagen. På söndagen skulle alla vara tillsammans och det låg framförallt i faderns uppgift att ägna sig åt olika aktiviteter med barnen. Söndagen blev den dag då man i praktiken förväntades leva upp till idealet om kärnfamiljen och söndagspappan som funktion etablerades både inom medel- samt arbetarklassen. Under 1950-talet började det höjas oroliga röster om faderns frånvaro i familjelivet. Det som åsyftades var främst en oro för sönerna som riskerade att vara utan manliga förebilder och därmed riskera att feminiseras i moders omsorg. Plantin skriver att många av de problem man såg i samhället och missanpassning bland den unga generationen härleddes till frånvaron av fadern och bristande kontakt med denne. "Fritidspappan" som skulle verka som en aktiv könsrollmodell genom skapandet av kompisrelationer med sina barn skulle verka som garant för att det manliga idealet reproducerades och att samhälleliga normer skulle fortleva. Fritidspappan fick dock ingen större genomslagskraft förrän under 1950- 60-talen vilket kom som en reaktion på den utökade arbetstidsförkortningen. Denna gjorde att fäderna under helger samt under semestrar kunde ägna sig åt aktiviteter med familj och barn. Plantin påpekar att uppmaningen till faderns engagemang i familjen enbart var riktat till de större barnen, omsorgen om spädbarnen räknades uteslutande som kvinnans ansvar. Under 1960-talet blomstrade industrin och arbetslösheten var låg. Plötsligt uppstod en brist på arbetskraft och kvinnornas inträde på arbetsmarknaden blev definitiv. Genom deras inträde på arbetsmarknaden fick de tillgång till socialförsäkringssystem samt pensionssystem vilket bidrog till ökad ekonomisk trygghet vilket i sin tur ledde till att det började ställas krav på jämlikhet och rättvisa mellan män och kvinnor. I denna era fick familjepolitiken en ny riktning. I takt med mödrars ökade lönearbete där tvåförsörjarfamiljen ersatte enförsörjarfamiljen så hade det uppstått helt nya möjligheter för föräldraskapet. Moderskapspolitiken fick stå tillbaka för den växande familjepolitiken (Plantin, 2001). Syfte med familjepolitiken var att var att skapa bättre stöd till barnfamiljerna och tonvikt lades på att kommande insatser skulle utformas på ett sådant sätt att de ökade möjligheterna för jämställdhet samt att båda föräldrarna skulle kunna förvärvsarbeta (SOU 1972:34). Som ett resultat av denna politik så ersattes tidigare moderskapsersättning med föräldraförsäkringen och det allmänna barnbidraget höjdes. Föräldraförsäkringen skapade möjlighet för både modern samt fadern att avstå från arbete i 6 månader med 90 % av lönen för att stanna

hemma med de små barnen (Plantin, 2001). De svenska fäderna var de första i världen att ges möjlighet till betald ledighet för vård av sina små barn (Klinth, 2002).

Det historiskt unika låg emellertid i den politiska markeringen av mannens reproduktiva ansvar. Föräldraförsäkringen gjorde på allvar fadern – i betydelsen av man som vårdar barn – till en politisk kategori (Klinth, 2002, sid. 15).

Trots föräldraförsäkringens intågande så dröjde det ända till 1980-talet innan bilden av det nya ansvarstagande faderskapet hade fått fäste i den breda allmänheten. Under 1980-talet började allt fler fäder att närvara vid förlossningen av sina barn och det var heller inte ovanligt att de deltog i förberedande profylaxkurser. I och med fädernas delaktighet i den domän som tidigare varit exklusivt avsedd för kvinnan så kom hans roll som fader att få en framskjuten position. Allt eftersom vikten av faderns närvaro vid förlossningar betonades mer kom hans roll efterhand även att innefatta relationen till spädbarnet (Hagström, 1999).

3. Jämställdhet

3.1 Politiska mål

Under 1970-talet formades jämställdhet som ett politiskt område, med sin främsta utgångspunkt i arbetsmarknadspolitiken. Fram till idag har jämställdheten kommit att inkludera allt fler områden och nya sätt att bemöta det ökade kravet på jämställdhet i fler områden har tagits fram genom ett antal skrivelser och propositioner. I mars 2006 beslutade riksdagen att det övergripande målet för jämställdhetspolitiken är att "kvinnor och män ska ha samma makt att forma samhället och sina egna liv" (Skr. 2011/12:3). Utifrån detta arbetar regeringen efter fyra delmål:

- En jämn fördelning av makt och inflytande. Kvinnor och män ska ha samma rätt och möjlighet att vara aktiva medborgare och att forma villkoren för beslutsfattandet.
- Ekonomisk jämställdhet. Kvinnor och män ska ha samma möjligheter och villkor i fråga om utbildning och betalt arbete som ger ekonomisk självständighet livet ut.
- Jämn fördelning av det obetalda hem- och omsorgsarbetet. Kvinnor och män ska ta samma ansvar för hemarbetet och ha möjligheter att ge och få omsorg på lika villkor.
- Mäns våld mot kvinnor ska upphöra. Kvinnor och män, flickor och pojkar, ska ha samma rätt och möjlighet till kroppslig integritet (www.regeringen.se)

3.2 Definition jämställt uttag

Ett jämställt uttag definieras som att ingen av föräldrarna tar ut mer än 60 procent av föräldrapenningdagarna och ingen tar ut färre än 40 procent (Socialförsäkringsrapport 2013:8).

4. Tidigare forskning och andra rapporter

I detta kapitel kommer jag att redogöra för en del av den forskning samt andra rapporter som finns kring faderskap, moderskap, föräldraskap samt föräldraledighet. Det finns en uppsjö av forskning och rapporter som relaterar till nyss nämnda objekt. Jag har valt ut de delar som jag anser vara relevanta i förhållande till studiens syfte. Vad jag har eftersträvat med detta val av tidigare forskning är att skapa en kunskapsgrund för läsaren att stå på som en förutsättning för senare resultat och analys. Jag har medvetet valt att lägga en större tyngd på forskning kring faderskap, som dels ger en bild av den svenska "genomsnittspappan" men som också erbjuder en bild av den pappa som den svenska staten förordar. Jag har valt ut litteratur och forskning över ett tidsspänn på cirka femton år. Då rapporter visar att förändringar mot ett jämställt föräldrapenningsuttag går trögt (Socialförsäkringsrapport 2013:8) så anser jag det vara av intresse att även lyfta forskning som har några år på nacken. När det gäller forskning kring moderskap så har jag valt ut Ylva Elwin-Nowaks forskning eftersom denna belyser känslor relaterade till att vara yrkesarbetande och mamma, vilket i min mening faller väl i harmoni med studiens syfte. Sökandet efter relevant litteratur har skett genom sökning på ämnesord via offentliga bibliotek, via universitetsbibliotek och via sökningar på Google. Jag har haft hemma en mängd litteratur och efter skumning i dessa så har det visat sig att vissa studier refereras till oftare än andra, vilket också legat till grund för mitt val av tidigare forskning.

4.1 De jämställda föräldrarna i teorin

Mitt studieområde handlar om hur de jämställda föräldrarna ser ut i praktiken och på just detta specifika område finns det inte mycket tidigare forskning. Förra året kom försäkringskassan ut med sin rapport *De jämställda föräldrarna. Vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag?* Syftet med studien var att bidra med kunskap om de föräldrar som delar lika på sin föräldraledighet med följande frågeställningar: Vilka är

föräldrarna som delar jämställt på föräldrapenningdagarna och vilka individuella och paremensamma faktorer ökar sannolikheten för att föräldrarna ska fördela föräldrapenningdagarna mellan sig på ett jämställt sätt? (Socialförsäkringsrapport 2013:8) Studien skiljer sig från tidigare forskning genom att man även har valt att titta på paregenskaper och inte enbart individuella egenskaper. Sammanfattningsvis så visar resultaten i studien att det föreligger ökad chans för jämställt uttag om:

- föräldrarna är yngre jämfört med äldre
- båda föräldrarna är jämngamla oavsett ålder
- mamman har högre utbildning än gymnasienivå
- båda föräldrarna har högre utbildning än gymnasienivå
- båda föräldrarna är födda i Sverige
- båda föräldrarna arbetar i offentlig sektor
- om pappan arbetar i offentlig sektor
- om mamman har högre inkomst än pappan
- om båda föräldrarna har högre inkomst
- om föräldrarna bor i storstadsområde

Trots ovanstående faktorer som bidragande till ett mer jämställt uttag så finns det andra resultat i rapporten som visar på att kön är den enskilt viktigaste förklaringen till hur föräldrar fördelar föräldrapenningdagar mellan sig. Många föräldrapar har som argument till varför kvinnan varit hemma större delen av föräldraledigheten att det skulle innebära för stora inkomstförluster om mannen var hemma (eftersom han oftast tjänar mest). Dock visar resultaten i studien att sannolikheten för ett jämställt uttag påverkas olika beroende på om det är mannen eller kvinnan som tjänar mest i hushållet. Tjänar kvinnan mest så anser man kunna undvara en större del av henne inkomst för att vara hemma med barnen men när situationen är den motsatta så är man i låg utsträckning beredd att avvara för stor del av mannens inkomst (Socialförsäkringsrapport 2013:8)

4.2 Forskning kring faderskap

I sin forskning om faderskap som bygger på intervjuer med både pappan samt mamman i trettio föräldrapar med barn i olika åldrar kommer Plantin (2001) fram till att traditionella

maktstrukturer i hög grad fortfarande inverkar på mannens faderskap. Vid diskussioner kring ekonomi, arbete och försörjning framkommer detta tydligast i hans studie. Eftersom det oftast är mannen som har högre lön, bättre karriärmöjligheter samt en mer flexibel arbetssituation så behåller mannen sitt familjeansvar som huvudförsörjare. Även i det inre familjearbetet, med den direkta omsorgen om barnen samt hushållsarbete visar studien att en könsspecifik uppdelning fortfarande lever kvar i stor utsträckning. En del av de intervjuade tog ut en längre föräldraledighet men majoriteten ser sin familjefunktion främst som back-up under spädbarnstiden. Genomgående gav männen i studien uttryck för faderskapet som en "mognadsutveckling mot ett bredare och mer könsöverskridande handlingsregister och något som gav en mer nyanserad manlig självbild" (Ibid. sid. 227). Vidare visar resultaten i Plantins studie att faderskapets form och uttryck påverkas av komplexa samband där tidigare livserfarenheter, relationen till partnern, individuella mål i livet, fas i föräldraskapet, relation till arbetet samt ekonomi är bidragande faktorer. Trots traditionella maktstrukturer med en könsspecifik uppdelning som följd så visar männen i studien ändå på att en förändring har skett, där männen i tanke och handling visar på ett ökat engagemang i riktning mot familjelivet.

Anders Cronholm har i sin avhandling *Föräldraledig pappa – Mäns erfarenheter av delad föräldraledighet* (2004) valt att undersöka hur män upplever delad föräldraledighet. Hans avhandling bygger på 180 kvantitativa enkätsvar som sedan har legat till grund för nitton kvalitativa intervjuer med män som har varit föräldralediga minst 120 dagar under åren 1992-1999. Samtliga män i studien uppger att de är mycket nöjda med sitt val att ta ut en längre föräldraledighet och att det främsta skälet är relationen med barnet. Studien visar dessutom att beslutet angående delad föräldraledighet hade tagits tidigt, mot bakgrund av att både mamman och pappan önskade detta. Dessutom hade mannen haft möjlighet att i god tid upplysa sin arbetsgivare om att han tänkte vara hemma under en längre tid. Ett annat genomgående tema var att många av männen tydligt uttalat att de inte ville bli som sin egen far och att de till stor del haft modern som förebild. Slutsatsen som Cronholm drar av studien är kombinationen av en pappa med ett intresse för familjelivet och en mamma med intresse av yrkesarbete. I motsats till Plantins studie (2001) visar resultaten på mycket små skillnader mellan moderskap och faderskap i förhållande till omsorgen om barnen. Vad föräldrarna i övrigt gjorde under sin föräldraledighet visade dock på skillnader, där

mammorna var mer orienterade mot andra föräldralediga mammor medan papporna påvisade en känsla av utanförskap samt en avsaknad av kontakt med andra män. När Cronholm väljer att titta på föräldraledigheten ur ett jämställdhetsperspektiv så menar han att denna kan bidra till jämställdhet på tre områden: Jämställdhet i föräldraskapet, på arbetsmarknaden samt i hushållet.

Roger Klinth och Thomas Johansson (2010) har både gjort en historisk studie av opinionsbildande kampanjer för ökad manlig föräldraledighet under åren 1976-2006 samt genomfört intervjuer med 20 män som har valt att ta ut en längre föräldraledighet. När det gäller opinionsbildande kampanjer så har författarna valt att göra en uppdelning av två tidsperioder, 1976-2002 samt 2002-2006. Medan kampanjerna under den första perioden präglades av uppmuntran, valfrihet och möjligheter kom de senare att präglas av synen på ett delat föräldraskap och ansvar. Resultatet av intervjuerna visar att de män som tagit ut längst föräldraledighet i regel har universitetsutbildning och en god ekonomisk situation samt ett arbete med stort inflytande över sin arbetstid. Till skillnad från andra studier var männen ofta äldre än den svenska genomsnittspappan. Få av männen i studien hade gjort sitt val att vara föräldralediga en länge tid mot bakgrund av jämställdhetsideal, vilket Cronholms studie (2004) pekat på. Däremot så beskrevs pappaledigheten som en väg till ökad livskvalité och ett sätt att utveckla den egna personen något som även Plantins studie (2001) visat. Klinth & Johansson (2010) beskriver en framväxande insikt över behovet att omprioritera tillvaron:

Förmodligen spelar männens ålder en viss roll i detta sammanhang. De har i många fall hunnit igenom den intensiva karriärfasen. Har börjat rekapitulera tillvaron och höjer nu blicken mot alternativa livsvärden (Ibid. sid. 204).

4.3 Forskning kring moderskap

Elvin-Nowak har i sin avhandling *Accompanied by guilt. Modern motherhood the Swedish way* (1999) valt att studera yrkesarbetande mödrar. Resultatet av studien visar att känslan av skuld är en ständig följeslagare i vardagen, där mödrarna försöker balansera barnens behov av att stå i centrum samtidigt som det förväntas av henne att finna positiva värden utanför barn och familj. Mödrarna i studien uttrycker en känsla av övergripande ansvar för barnen och då de misslyckas med att leva upp till detta ansvar så uppstår skulden. Känslan

av misslyckande uppstår oftast då kvinnan upplever att hon saknar kontroll över de motstridiga krav som ställs på henne i arbetsfären och i den privata sfären. Skuld uppstod även då kvinnan gjorde något "för sig själv", eftersom detta handlande skapade känslan av att göra något på bekostnad av någon annan, barnen. Genomgående visade även studien att skulden ofta kunde resultera i aggression, vilket i sin tur ledde till känslor av skam på grund av diskrepans mellan självbild och faktiskt handlande.

4.4 Forskning kring familjen och föräldraledighet

Lisbeth Bekkengen har i sin doktorsavhandling *Man får välja* (2002) valt att titta mer ingående på frågor som rör föräldraledigheten och vad som skall göras för att denna ska fördelas mer jämt. Bekkengen ställer sig frågande till vad det är som hindrar männen från att ta ledighet, om svaret går att finna i attityder bland arbetsgivare, handlar det om ekonomi eller är det rent av kvinnorna som har en bromsande effekt? Hon frågar sig vidare varför ansvaret för att balansera familjeliv och arbetsliv i störst utsträckning ligger på kvinnor och huruvida denna fördelning är acceptabelt i ett land som säger sig vara jämställt? I sin avhandling kommer Bekkengen fram till en rad intressanta iakttagelser som rör föräldraledigheten och dess fördelning. Boken tar start i en nutidsorientering som visar på att kvinnor utför huvuddelen av det obetalda hushållarbetet och att de lägger ner dubbelt så mycket tid på detta som männen gör vilket även Plantins studie (2001) ger en indikation på. Dessutom är det kvinnorna som står för majoriteten av föräldraledigheten. Trots att kvinnornas förvärvsfrekvens i Sverige går att jämföra med männens nivå så kvarstår i hög utsträckning en snedvriden arbetsfördelning i hemmet. Studien visar även att en barnorienterad maskulinitet inte per automatik innebär en jämställd man. Slutligen så visar resultaten på att huruvida mannen väljer att vara föräldraledig eller ej handlar om mannens val och vilja och hans relation till barnet och har inget att göra med kvinnans önskemål. De män som har valt att vara föräldralediga har ofta tagit beslutet långt före barnets födelse. Bekkengen menar att när kärnfamiljen ska studeras bör detta göras utifrån en analytisk utgångspunkt som tillkännager kärnfamiljen som en institution där två olika strukturer medverkar till dess upprätthållande. Dessa strukturer består av relationen mellan mannen och kvinnan samt mellan barnet och föräldrarna. Studien visar att både mödrar samt fäder i hög utsträckning ger uttryck för en barncentrerad syn men i praktiken blir det upp till mödrarna att denna fullföljs. Fäderna uppvisar i högre grad diskrepans mellan diskurs och

praktik. Det framkommer även att män och kvinnor gör olika prioriteringar vad gäller de två sociala relationerna där männen prioriterar förhållandet till kvinnan medan kvinnan prioriterar förhållandet till barnen. Sammanfattningsvis så menar Bekkengen att ovanstående centrala diskurser, mannens och kvinnans prioritering av sociala relationer samt kärnfamiljens diskurs påverkar uttaget av föräldraledighet. "Hur männen väljer att hantera sin valfrihet kan kopplas till huruvida de representerar en barnorienterad maskulinitet" (Ibid. sid. 102). I studien framkommer dock att denna diskurs kan ifrågasättas i hög grad. Att mödrarna ofta innehar kontrollen vad gäller barnen samt hushållet stämmer i hög utsträckning. Bekkengen menar dock att denna kontroll inte har tagits under protester från mannen, utan att kontrollen är något som gladeligen överlämnats. Bekkengen menar att "män inte bara kan, utan de får välja" (Ibid. sid. 187).

Therese Wissö har i sin avhandling *Småbarnsföräldrars vardagsliv* (2012) gjort en gedigen undersökning av vardagens villkor som förälder till små barn. I ett kapitel har Wissö valt att undersöka hur föräldrarna delat sin föräldraledighet. I hennes samtal med föräldrarna framkommer det att "jämställdhet" som begrepp knappt existerar i föräldrarnas utsagor. I de fall ordet används är det ofta som en reaktion på att intervjuaren använt ordet i en fråga och ordet i sig möttes ofta med starka reaktioner. Wissö har valt att dela in föräldrarna i 3 olika grupper: traditionella, transitionella samt egalitära utifrån två perspektiv: Ideologi samt praktik. Traditionell innebär att modern utför största delen av hushållsarbetet, hon är även den som har tagit ut det mesta av föräldraledigheten. I det fall pappan tagit ut ledighet har det varit mindre än 3 månader. Transitionell innebär att mannen och kvinnan i högre uträkning delar på hushållsarbete samt föräldraledighet. Egalitär innebär att man som föräldrar delar lika på allt. Wissö kommer i sin studie fram till att i de föräldrapar där man delat relativt lika på föräldraledigheten har detta föranletts av förhandling, där mödrarna ofta uttryckt önskan om att egentligen vilja vara hemma längre. Bland de föräldrapar som delat lika uppger de intervjuade att fördelningen varit något positivt, både för barnen, föräldrar, parrelationen samt för jämställdheten. Genomgående uttrycker föräldrarna att den största förtjänsten med delad föräldraledighet är en djupare förståelse för varandra. Både vad det innebär att vara hemma med barnen men även vad det innebär att komma hem till barn och respektive efter långa arbetsdagar. Wissö tolkar föräldraledigheten som ett sätt att "förebygga konflikter som utlöses av okunskap och förståelse för partners

upplevelser” (Ibid. sid. 119). Sammanfattningsvis visar studien att fördelning av föräldraledighet samt förvärvsarbete kommer som ett resultat av förhandling där individens ideologi kring kön är avgörande. En annan faktor som verkar vara av stor vikt för inställning till föräldraledighet är arbetsplatsen. I de fall männen haft en egalitär fördelning av föräldraledigheten har man hänvisat till arbetsplatsens kultur. ”En slutsats är därmed att arbetsplatsens kultur och organisation är har en central betydelse för männens deltagande i föräldraledighet och omsorg om barnen” (Ibid. sid. 139).

5 Teoretiska utgångspunkter

Den teoretiska modell som jag baserar huvuddelen av min analys på har sitt ursprung i den kritiska realismen. Jag kommer kort att redogöra för kritisk realism men jag kommer inte att använda de begrepp som denna teori presenterar. Jag kommer istället att använda mig av den modell som Bekkengen (2002) arbetat fram som har sin grund i den kritiska realismen.

5.1 Kritisk realism

Den kritiska realismen gör gällande att det finns en verklighet utöver hur vi väljer att uppfatta den, samtidigt som vårt sätt att beskriva verkligheten påverkar hur vi uppfattar den. Inom den kritiska realismen används tre begrepp för att förklara fenomen: mekanismer, händelser och erfarenheter, vilka i sin tur bygger på en uppfattning att verkligheten består av olika domäner: den reella, den faktiska och den empiriska. Våra erfarenheter om vår omvärld bygger på det vi omedelbart kan observera i vårt vardagsliv. Erfarenheterna görs i den empiriska domänen, men vad som orsakar dessa erfarenheter går inte enbart att finna i denna domän. Vad vi erfar, upplever och observerar är händelser som sker i den faktiska domänen. Saker sker oavsett om vi ser dem eller ej och kan mycket väl ha en större omfattning och effekt än vad vi själva får erfarenhet om. Vidare kan inte enbart händelser förklara våra erfarenheter utan bakom händelser finns utlösande mekanismer. Mekanismerna går varken att finna i den empiriska eller i den faktiska domänen utan dessa finns i den reella domänen. Det finns både latent och aktiva mekanismer. En mekanism kan således existera utan att den skapar några händelser. Eftersom mekanismer kan ligga latent utan att skapa händelser så blir den sociala verkligheten dynamisk och på så vis påverkbar. Hade mekanismer alltid föranlett händelser så hade den sociala världen varit statisk och

öppen för direkt förståelse. Bekkengen menar att man aldrig hade behövt ställa sig frågan "vad det är som ligger bakom" då verkligheten hade varit lätt att förstå (Bekkengen, 2002). Danermark (1997) beskriver den kritiska realismen som ett sätt att överstiga vardagstänkande. Där det finns en verklighet bortom våra förklaringar och uppfattningar om den.

5.2 Modell för att analysera den könsfördelade föräldraledigheten

Bekkengen (2002) har arbetat fram en teoretisk modell som enligt henne bör beaktas då den könsfördelade föräldraledigheten ska analyseras. Jag kommer istället att använda modellen för att analysera fenomenet när föräldrar faktiskt väljer att dela lika. Modellen består främst av tre sociala relationer: Förhållandet mellan produktion och reproduktion, könsstrukturen samt mäns och kvinnors relation till arbete och familj. I förhållandet mellan reproduktion och produktion är produktion överordnad. I förhållandet som rör könsstrukturer så menar Bekkengen att mannen har en valfrihet eftersom han är överordnad. Resultatet av denna relation blir att män kan välja nivå på sitt engagemang i föräldraskapet medan kvinnor per automatik får huvudansvaret. Den tredje relationen handlar om män och kvinnors förhållande till arbete och familj där Bekkengen menar att män har starkast relation till arbetet och kvinnor starkast relation till familjen. Hur männen väljer att hantera sin valfrihet väljer Bekkengen att koppla till grad av barnorienterad maskulinitet. På parrelationens arena menar Bekkengen att det finns en diskurs om att det är kvinnan som har makten i hemmet och att hon aktivt stänger ute pappan, vilket i handling leder till en föreställning om att det är viktigt att "låta mannen göra som han vill" som ett sätt att underminera den kontroll som kvinnan sägs utöva. Vidare innebär detta att kvinnan därmed inte får tillrättvisa eller kritisera vilket gör att handlingsutrymmet för männen blir än större. Vidare påpekar Bekkengen att det är viktigt att vara medveten om de två diskurser som är centrala inom ramen för kärnfamiljen. Dels finns det en diskurs med ett särartstänk om att mödrar och fäder i grund och botten är olika och dels finns det en diskurs om barncentrering där barnets bästa ska stå i centrum. Bekkengen (2002) använder sig även av uttrycket "uppskattningens paradox", vilket blir ett resultat av att mannens praktik inte jämförs med kvinnans utan med andra mäns. Då mannens praktik börjar närma sig kvinnan så uppmuntras och uppvärderas mannens handlande men inte kvinnans, vilket Bekkengen menar leder till en reproduktion av ordningen där mannen är överordnad kvinnan. Bekkengen har hämtat begreppet

asymmetriskt rollövertagande från Carin Holmbergs bok "Det kallas kärlek" (1993). Ett asymmetriskt rollövertagande innebär att den med underordnad position i högre utsträckning kommer att överta den överordnade personens roller. Holmberg menar att då mannen är överordnad kvinnan kommer maskulina egenskaper skapas och reproduceras vilket i sin tur gör att patriarkatet upprätthålls. "Den överordnade kan genom att inte sätta sig in i den andres situation, eller genom att inte ta den andres perspektiv på situationen, styra den till sin egen fördel" (Ibid. Sid. 76). Relationerna präglas av ett asymmetriskt rollövertagande där kvinnorna tar huvudansvaret för hushållsarbetet och dessutom uppvisar tacksamhet och förståelse för männens insatser trots att dessa bidrar i betydligt mindre utsträckning (ibid.).

6 Metod

6.1 Kvalitativa djupintervjuer

Som grund för min studie har jag valt att använda mig av kvalitativa djupintervjuer. Kvalitativa studier bygger ofta på betoning av ord vid insamling av data samt analys av denna (Bryman, 2011). Kvalitativa metoder brukar även kännetecknas av följande.

- Det finns ett induktivt synsätt på förhållandet mellan teori och praktik. Detta innebär att teorier genereras utifrån de resultat som framkommit i studien.
- En kunskapsteoretisk ståndpunkt som är tolkningsinriktad (interpretativ). Detta innebär att tyngden ligger på att forskaren söker förståelse för hur individer i en specifik miljö tolkar sin verklighet.
- Förståelse grundad på ontologiska tankegångar vilket innebär en tanke om att sociala egenskaper är resultat av ett samspel mellan individer (Bryman, 2011).

Ovanstående kvalitativa egenskaper har varit ledstjärnor även i min undersökning.

6.2 Tillvägagångssätt:

Förloppet för hur min studie har växt fram har sett ut enligt de sex steg som Bryman (2011) beskriver. Först har jag arbetat fram generella frågeställningar där jag ställde mig undrade till vilka kvalitativa egenskaper som kunde tillskrivas föräldrar med jämställt

föräldrapenninguttag samt hur den lika fördelningen av föräldraledighet påverkade paren i sina dagliga rutiner. Därefter valde jag ut relevanta undersökningspersoner.

I nästa steg har insamling av data skett, vilket gjordes i form av intervjuer. Intervjuerna skedde utifrån en semistrukturerad intervjuguide (se bilaga 1). För samliga intervjuer avsattes cirka en timme och dessa skedde i deltagarnas hem. Samtliga intervjuer har spelats in och transkriberats. Att samtalen har spelats in är på grund av det problem Bryman (2011) beskriver med att inte göra det. Eftersom kvalitativa forskare både är intresserade av det som sägs och på vilket sätt det sägs finns det risk att bli distraherad om man parallellt med att försöka ha full fokus på det som sker i rummet samtidigt måste sitta och föra anteckningar. Transkribering innebär att hela intervjun skrivs ut ordagrant. Jag har valt att skriva ut alla delar av intervjun även om vissa delar har verkat falla utanför mitt område. Jag har även skrivit ner när det har uppstått pauser, samt när informanten har skrattat eller levt. I fjärde steget har jag tolkat mitt insamlade material vilket skett i flera processer där de viktigaste resultaten sakta har utkristalliserats. I femte steget har det teoretiska och begreppsliga arbetet påbörjats och under denna process har jag återkommit till mina informanter med uppföljning och kompletterande frågor, vilket kan ses som en ansats till en iterativ strategi (Bryman, 2011). I sjätte och sista steget har min rapport tagit form där jag har fått justera syfte och frågeställningar utifrån de resultat som har genererats.

6.3 Förförståelse

Under ett tidigt skede av mitt uppsatsskrivande tog jag del av forskning som visade att det i par som hade delat lika fanns en barnorienterad pappa och en karriärorienterad mamma. Min första tanke var att "Ja så måste det vara, för om det inte handlar om karriär, varför skulle då en mamma välja att vilja vara hemma kortare tid?". Jag hade många funderingar och målade upp många tänkbara scenarior för mitt inre. Med detta sagt så kan jag inte förneka att min högst privata förförståelse har färgat min studie, vilket jag nu i efterhand märker i framförallt min intervjuguide. Många av frågorna är utformade för att kunna ställa de intervjuades svar mot varandra och för att kunna urskilja motsägelser, en del frågor är formulerade för att "avslöja" skillnader mellan mammor och pappor.

6.4 Egen påverkan på resultat

I vilken utsträckning har det påverkat papporna i undersökningen att jag är kvinna och själv mamma till två barn och hur har samma egenskaper påverkat mammorna? Vad har det inneburit för föräldrarna att jag i mitt informationsbrev benämnde dem som jämställda i meningen att de har delat lika på sin föräldrapenning? Ovanstående aspekter bör definitivt beaktas då jag funderar på hur jag har påverkat resultatet. Å andra sidan är min upplevelse av samtliga intervjuer att ovanstående aspekter i början av intervjuerna gjorde sig påminda men att dessa suddades ut desto längre in i intervjun vi kom. Dessutom gjorde intervjuens längd (en timme och ibland mer) att vi återkom till de frågor som berörts i början av intervjun och där svaren fick tillfälle att bli mer nyanserade och djupgående.

6.5 Urval

Jag har valt att intervjua 6 föräldrar som enligt Försäkringskassans definition har ett jämställt föräldrapenningsuttag. Detta innebär att jag har gjort ett målstyrt urval (Bryman 2011). Föräldrarna valdes ut utifrån följande kriterier:

- Att föräldrarna hade haft ett jämställt föräldrapenningsuttag vid intervjusituationen alt. att de hade för avsikt att ha ett jämställt föräldrapenningsuttag. Ett jämställt föräldrapenningsuttag kännetecknades av att den ena parten inte hade tagit ut er än 60 % av föräldradagarna och den andra parten inte mindre än 40 % av dagarna.
- Att föräldrarna skulle ha två barn, varav det senaste barnet skulle vara fött under slutet av 2012 alt. under 2013 (med tanke om att föräldrarna skulle ha någorlunda lika närhet/avstånd till föräldraledigheten)
- att den förälder som var "sist ut" med att ta ut föräldraledighet antingen hade återgått i arbete sedan högst 3 månader tillbaka eller att denna hade varit föräldraledig i minst 3 månader.

Jag ställde inte krav på att fördelningen tvunget skulle ha varit lika med båda barnen, utan det viktigaste var att paret hade valt att dela lika med något av dem. Anledningen till att jag har valt att fokusera på föräldrar med just två barn är utifrån en egen upplevelse att tillvaron och föräldraledigheten med två barn bjuder på en annan komplexitet än tillvaron med endast ett barn. För närmre presentation av paren se bilaga 2.

6.6 Etiska överväganden

Jag har följt Vetenskapsrådets (2014) grundläggande etiska krav. Ämnet som sådant är i min mening inte av direkt känslig karaktär, personerna som har blivit intervjuade är inte på något sätt utsatta. Dessutom ligger deras agerande i linje med en samhällelig strävan på ett politiskt plan, där dessa individer går i täten för en önskvärd förändring. Etiken blir aktuell då jag har valt att intervjua föräldrarna var för sig och att dessa sedan genom att kunna känna igen sig själv i materialet, per automatik kommer kunna finna sin partner. De intervjuade har dock varit medvetna om denna aspekt och har valt att medverka i alla fall, dessutom har de i intervjusituationen haft denna medvetenhet med sig och har då kunnat välja att utesluta vissa saker som skulle kunna vara av känslig karaktär. Vid samtliga intervjuer har jag informerat om deltagarens deras rätt att avsluta sin medverkan när som helst under projektets gång, jag har även garanterat dem full anonymitet där handlingar med deras personuppgifter har förvarats på ett säkert ställe fram till dess att uppsatsen är färdig då materialet kommer att förstöras, samtliga deltagare är införstådda med att de uppgifter de har lämnat enbart kommer att användas i detta syfte. Alla namn som finns med i resultat och analys är fingerade och även andra uppgifter som skulle kunna härledas till en viss individ.

6.7 Tillförlitlighet och generaliserbarhet

Då föräldrarna varit medvetna om att deras partner kommer kunna urskilja deras svar, blir en aspekt att beakta med hänsyn till tillförlitligheten i materialet. Eventuellt så hade andra svar getts om individerna hade varit försäkrade om fullständig anonymitet. Å ena sidan så går många av resultaten i studien i samma linje som tidigare forskning vilket skulle kunna vara ett kvitto på att generaliserbarheten är relativt hög. Å andra sidan är det ett mycket litet och begränsat urval vilket talar för låg generaliserbarhet.

7 Resultat

I detta kapitel kommer jag att redogöra för en del av de resultat som framkommit vid bearbetning av intervjumaterialet. Valet av resultat har styrts av uppsatsens syfte samt frågeställningar. Allt material har arbetats igenom flertal gånger, först styrt utifrån

intervjuguiden och senare har återkommande teman utkristalliserats. Resultaten presenteras under olika rubriker integrerat med analys utifrån teori, tidigare forskning och bakgrund. För att underlätta för läsaren att förstå vilka par som hör ihop har jag valt att respektive par har namn med samma begynnelsebokstav. Par 1: Benjamin och Beatrice, par 2: Tim och Thea, par 3: Per-Olov och Petra. Jag väljer även genomgående att presentera parens svar under olika teman i samma ordning, vilket även är i den ordning som intervjuerna har genomförts.

7.1 Båda vill att pappa ska vara hemma

Samtliga föräldrar uppger att beslutet att dela lika har handlat om en vilja från båda, något som Cronholm kommit fram till i sin studie (2004). Till skillnad från de resultat som Wissö (2012) presenterat verkar beslutet inte ha föranletts av förhandling utifrån vilja, utan snarare förhandling utifrån ekonomiska förutsättningar. Benjamin och Beatrice beslutade att Benjamin skulle gå hem och ta över omsorgen när deras första barn var 6 ½ månad, även om Beatrice fortfarande var arbetslös, vilket hon var under första tiden av föräldraledigheten. De resonerade att det var viktigare att Benjamin fick vara hemma än att Beatrice skulle gå hemma längre enbart för ekonomins skull. Utifrån Bekkengens modell (2002) tyder Benjamins och Beatrices agerande på att reproduktionen tillåts vara överordnat produktionen under en begränsad tid. Värdet av att Benjamin skulle vara hemma vägde tyngre än eventuella negativa konsekvenser för ekonomin. Detta agerande motsäger i hög grad att ekonomi skulle vara ett hinder för delad föräldraledighet vilket andra studier har påvisat att föräldrar använder som argument (Cronholm, 2004, Plantin 2001).

Benjamin beskriver att beslutet inte föranleddes av någon direkt diskussion:

Alltså det var väl ingen större diskussion så där, jag tror nog att vi kände båda att det kändes bra att ha som målsättning. Jag kommer inte ihåg om vi sa att det nödvändigtvis skulle bli, alltså att vi inte kunde tänka något annat. Men vår utgångspunkt var det för att vi kände att det var något vi ville, så det blev inte så mycket diskussion. Sen visste man ju inte så mycket om det så det kändes inte som att man visste riktigt vad man gav sig in på, inte för min del i alla fall.

Benjamin säger att han inte riktigt visste vad han gav sig in på vilket jag väljer att tolka sägs mot en bakgrund att han faktiskt har haft ett val, vilket då bekräftar det

handlingsutrymme och den frihet som Bekkengen (2002) menar att män har utifrån sin position som överordnade.

Tim beskriver en vilja från båda att få vara hemma med barnen och att ingen av dem är några karriärmänniskor. På fråga om beslutet att dela lika svarar Tim:

”Vi ville vara hemma båda två, jag ville inte släppa ifrån mig (skratt). Och hon ville också vara ledig”. Utifrån Bekkengens huvudtes (2002) att mammor blir föräldrar medan män blir pappor tolkar jag Tims uttryck att ”båda ville vara hemma”, som att Tim som pappa ville vara hemma. Att Thea skulle vara hemma var redan underförstått, vilket bekräftas då Tim säger att han inte ville släppa ifrån sig. Vidare analyserar jag Tims uttalande att ”släppa ifrån sig” som ett uttryck för diskursen om kvinnans makt och kontroll i hemmet (Bekkengen, 2002). Att Tim väljer att påpeka att de inte är karriärmänniskor väljer jag att tolka som ett uttryck för att karriär annars hade kunnat ses som hinder för delad föräldraledighet, vilket i så fall bekräftar att produktion är överordnat reproduktion. Dessutom visar det på en annan konstellation är den Cronholm (2004) beskriver i sin studie med en familjeorienterad man och en yrkesorienterad kvinna, där vi i detta fall återfinner en familjeorienterad man och kvinna.

Tim berättar vidare att han har vägt lite fram och tillbaka och funderat på om han eventuellt skulle vara hemma kortare tid eftersom han vid tillfället tjänade mer. Under senare delen av graviditeten så beslutar paret att Tim skulle vara hemma lika länge som Thea eftersom de kände att det inte skulle påverka deras ekonomi negativt i någon större utsträckning.

Tims funderingar fram och tillbaka kan å ena sidan tolkas som ett uttryck för handlingsutrymme och valfrihet kontra föräldraledigheten. Å andra sidan ger det också uttryck för en känsla vilken kan tolkas som en skyldighet och ansvar kontra produktionen. Plantins studie (2001) har visat att mannen i stor utsträckning har kvar sitt ansvar som huvudförsörjare.

Petra och Per-Olov säger att tiden egentligen fick utvisa, men att deras målsättning var att dela lika. Att tiden fick utvisa var eftersom Petra blev uppsagd från sitt arbete då hon var gravid i tredje månaden. Båda uppger att om Petra inte hade fått jobb så hade hon fått gå hemma längre. Detta kan tolkas som att både Per-Olovs och Petras önskan om att dela lika

tvingas till att underordnas produktionen. Petra fick dock jobb och Per-Olov kunde gå hem som planerat efter halva tiden. Per-Olov beskriver att de med sitt andra barn delade lika rakt av, att de tog ut färre dagar för att kunna vara hemma längre båda två. Med första barnet beskriver Per-Olov det på följande sätt:

Men däremot med vårt första barn så var egentligen mitt önskemål att vi skulle fördela det jämt där också men där blev det att Petra fick ett jobb samtidigt, hon var arbetslös under tiden där ja, så hon fick ett jobb så hon fick gå in och ta det rätt så omgående, efter sju månader. Så då blev det ju att jag fick äran att vara hemma längre med vårt första barn.

Per-Olovs uttryck ger dock en indikation på att hans handlingsutrymme blivit något begränsat eftersom han till viss del fått ge efter för sin önskan om att dela lika eftersom Petra tidigare än planerat kände sig tvingad att avbryta sin föräldraledighet för att ta ett arbete. Jag gör analysen att båda föräldrar tvingades underordna sig produktionens sfär men där konsekvenserna av denna underordning tagit sig olika uttryck beroende på föräldrarnas position som över- respektive underordnade enligt Bekkengens modell (2002). Per-Olov får ”äran” att vara hemma lite längre medan Petra ”tvingas” gå in och ta ett jobb och fasa ut amning fortare än beräknat.

När jag ber Per-Olov utveckla varför de tagit beslutet att dela lika så säger han: ”Alltså lite blandade grejor, Petra gör karriären och jag är mer, jag vill vara hemma med mina barn”. Detta skulle kunna tolkas som att Per-Olov sätter relationen till barnen främst och att Petra sätter relationen till arbetet främst, vilket då hade varit i rak motsats till Bekkengens modell (2002) som menar det motsatta. Däremot så bekräftas Cronholm studie (2004) att det i par som delar lika återfinns en pappa som är orienterad mot familjelivet och en mamma orienterad mot yrkesarbete.

Att samtliga papporna väljer att ta ut halva delen av föräldraledigheten bekräftar Plantins resultat (2001) som visar att män i tanke och handling visar på ett ökat engagemang i riktning mot familjelivet och att de kan anses representera en barnorienterad maskulinitet enligt Bekkengen (2002). Pappornas förklaring till varför de tagit beslutet att dela lika innehåller många delar som tyder på handlingsutrymme och valfrihet, vilket kan tolkas som överordnad position utifrån Bekkengens modell och än en gång bekräfta att män har möjlighet att välja grad av nivå i föräldraskapet. Vid beslutet av hur föräldraledighet ska

fördelas så är det tydligt att förhållandet mellan produktion och reproduktion varit närvarande på vägen till beslutet att dela lika, vilket bekräftar Bekkengens modell (2002) att fördelningen av föräldraledigheten bör analyseras mot bakgrund av förhållandet mellan produktion och reproduktion. Två av föräldraparen tar beslutet att låta reproduktion vara överordnat produktion under förutsättning att det inte sker på för stor bekostnad av produktionen. Benjamin och Beatrice tänker att Benjamin ska vara hemma även om Beatrice fortfarande är arbetslös, dels med hänvisning till att det är under en kortare period och dels för att det är viktigare att Benjamin ska vara hemma än ekonomiska fördelar. Tim och Thea tar beslutet att Tim ska vara hemma lika länge som Thea även om Tim för tillfälle tjänar mer, dock under förutsättning som Tim påpekar att det inte skulle påverka dem ekonomiskt negativt i någon större utsträckning. Per-Olov och Petra är helt överens om att Petra skulle ha fått vara hemma längre om hon inte hade fått jobb.

7.2 Självklart att dela med sig

Samtliga mammor använder ordet självklart i första meningen som förklaring till hur de har kommit fram till beslutet att dela lika. Beatrice säger:

Jag tyckte att det kändes ganska självklart, att dela och Benjamin ville vara hemma också. Och nu ska vi se... Just det, jag hade inget jobb då heller, för jag pluggade lite men vi bestämde oss ändå för att Benjamin skulle gå hem en viss tid. Det fick liksom vara att även om jag inte hade något jobb så skulle han ändå vara hemma. Men jag fick jobb så det löste sig. Men han ville vara hemma, så Benjamin var hemma då från vår son var 6 ½ månad.

Det är intressant att Beatrice å ena sidan säger att det kändes ganska självklart att dela lika samtidigt som hon påpekar att Benjamin också ville vara hemma. Att Benjamin ville vara hemma tolkar jag som valfrihet och handlingsutrymme för Benjamins del. Men jag hade likväl kunnat göra tolkningen att det faktiskt var Beatrice som ville att de skulle dela lika och att Benjamin också ville detta, för annars hade han blivit tvingad till det. Men senare i intervjun säger Beatrice:

Det är något som båda ska få ta del av (föräldraledigheten), i fall man vill det liksom och nu ville vi ju det båda två och då kände inte jag att jag kunde säga att jag skulle vara hemma hela perioden om Benjamin ville vara hemma liksom. Det hade inte jag tyckt kändes bra liksom.

Beatrice uttalande hamnar i ett annat ljus där hon ger uttryck för en önskan att kanske egentligen vilja vara hemma längre, men att hennes önskan får ge vika för Benjamins önskan. Å andra sidan verkar denna diskussion inte ha varit uppe till diskussion eftersom Benjamin säger att beslutet att dela lika inte föranleddes av någon direkt diskussion. Under andra föräldraledigheten är Beatrice hemma under tio månader istället vilket hon beskriver som en positiv upplevelse. Att föräldrarna arrangerar föräldraledigheten på detta sätt andra gången beror på att Beatrice saknade CSN poäng och att hon därför hade behövt jobba och plugga 100 % samtidigt. Å andra sidan innebär det att Beatrice får vara hemma med barnen 100 % och samtidigt plugga 100 %. Vilket i så fall kan tolkas som att Beatrice har gjort avvägningen mellan produktionsarbete och reproduktionsarbete där hon upplever att möjligheterna för att kunna studera är bättre då hon är hemma med barnen.

På frågan hur beslutet att dela lika tagits inleder Thea:

För att båda vill vara hemma, för oss känns det så självklart att vi är föräldrar båda två och det är ingen av oss som har mer rätt att vara hemma än den andre”.

På fråga av vilken anledning beslutet har varit självklart så säger Thea: ”Det är en svår fråga, när något är självklart så har man inte analyserat det så mycket.

Thea väljer att säga ”vi ville vara hemma båda två”, vilket hade kunnat tolkas som ett uttryck för en långt kommen jämställdhet. Ett uttryck som enligt min mening ”hade legat i tiden”. Att båda vill vara hemma ger känsla av valfrihet för bådads del och det ger även känsla av delat ansvar och fokus på barncentrering. Men vid närmre förklaring säger Thea att ”ingen har mer rätt än den andre att vara hemma”. Anledningen till att dela lika hamnar i ett annat ljus där fokus går från bådads valfrihet och gemensamt ansvar till fokus på en manlig rättighet. En manlig rättighet att kräva sin del av föräldraledigheten. Vilket än en gång bekräftar Bekkengens modell med mannens valfrihet och handlingsutrymme kontra familjelivets sfär och hans position som överordnad då han inte nekats föräldraledighet vid de tillfällen han önskar nyttja den.

Tim säger:

Under vårt första barns föräldraledighet så tror jag att hon tyckte att det var för tidigt för henne att gå tillbaka till jobbet, men då blev det också tidigare än vad

hon hade tänkt sig, hon började på deltid innan hon skulle tillbaka och jobba fullt, hon fick ett jobb så hon kände att hon var tvungen att börja jobba tidigare.

Tims uttalande bekräftar att det för Theas del har inneburit en viss nackdel att dela lika. Vilket även Thea själv bekräftar senare under intervjun då hon ombeds uppge eventuella nackdelar med att dela lika. Jag väljer att tolka det som att Thea som mamma och kvinna underordnar sig både produktionens krav och mannens önskan.

Petra inleder intervjun med att säga:

”Så som jag ser på det så har det alltid varit en självklarhet, från innan vi skaffade barn, att vi skulle dela lika, ja, och det har jag väl, det har inte varit något konstigt”. När jag sammanfattar att grunden till att dela lika utgått från en vilja från henne och Per-Olov tillägger Petra:

”Min vilja också till att jobba egentligen, för jag hade ju inte gjort det så mycket egentligen. Jag tyckte att det skulle vara så, alltså det är ju mest rättvist och då såg jag ju det från min synvinkel”.

Per-Olov säger: ”Det blev rätt så kvickt med hennes anställning och hon fick till och med gå ner i amning rätt så omgående och fick fasa ut den rätt så snabbt”. Petra ger även uttryck för en inre konflikt hon burit på där hon egentligen ställer sig undrande till om det är rätt för barnen att dela lika:

Och så kan jag känna med vårt yngsta barn nu också, även om jag har varit igenom det en gång att, gör jag rätt? Men sen å andra sidan vet jag att Per-Olov ville vara hemma, så det hade inte blivit någon diskussion, för att han ville och jag ville ge honom det så klart. Men jag kan någonstans som mamma, man vet ju inte, är det rätt, rent mot barnen, rent biologiskt betingat och allt sådant? Man har forskningsstudier i bakhuvudet som man har läst att det påverkar barnet negativt, man vet också där att i åtta, nio månaders ålder där har barnen som mest anknytningsbehov och är som mest främmande, är det rätt att liksom byta vem som är hemma där? När de kanske är i en känslig period? Inte för att de inte vet vem pappa är, det är ju inte det, men den största anknytningen är till mamman eftersom hon har gått hemma, de är inne i en känslig period, ah men nu byter vi för här är 50 %, nä jag vet inte... Och detta är inget som jag och Per-Olov har diskuterat eftersom det har varit så självklart.

Petra avslutar sin föräldraledighet tidigare än planerat samtidigt som hon uppger sig vara tveksam till att överhuvudtaget dela lika utifrån barnets bästa. Vidare väljer hon att inte ta upp sina tankar med Per-Olov eftersom det ändå inte hade varit något att diskutera. Jag

väljer att förklara och förstå Petras agerande utifrån hennes position som kvinna med underordning, dels i förhållande till produktionen men även i förhållande till mannen. Men då Bekkengen (2002) menar att kvinnan sätter relationen till familjen främst och då det även finns en diskurs om barnets bästa främst så blir Petras agerande något förbryllande. Kanske går det att förstå utifrån fenomenet asymmetriska rollövertagande som både Holmberg (1993) och Bekkengen (2002) använder sig av. Utifrån detta begrepp så hade Petras agerande kunnat förstås utifrån hennes position som underordnad och omsorgsgivande kvinna att i större utsträckning än Per-Olov ha förmåga och förväntningar på sig att sätta sig in i hans situation. I min mening blir Petras agerande utifrån ovanstående analys med ens ganska förståeligt.

Sammanfattningsvis så har ingen av mödrarna gett uttryck för att de ställts inför ett val att vara föräldralediga, vilket däremot papporna ger uttryck för. Detta bekräftar det Bekkengen framhåller att kvinnor blir föräldrar medan män blir pappor. Samtliga mammor ger uttryck för en rättighet för papporna att vara hemma. Att de väljer att förklara det på detta väljer jag att tolka som att det görs mot bakgrund av den diskurs som Bekkengen beskriver (2002) om kvinnans makt och kontroll i hemmet där hon aktivt stänger ute pappan. Mammornas agerande och tankar kring den delade föräldraledigheten ifrågasätter starkt denna diskurs där samtliga menar att de aldrig hade kunnat neka pappornas sin del av föräldraledigheten. Samtidigt bekräftar deras förhållningssätt att en sådan diskurs finns. Vad som vidare framgår är att två av mammorna har fått avsluta sin föräldraledighet tidigare än planerat eftersom de har blivit erbjudna jobb. Båda mammorna underordnar sig produktionen vilket kan kopplas till ett strukturellt plan där kvinnor genom sin underordning i större utsträckning än män tvingas anpassa sig till arbetslivets sfär. Analysen jag sammanfattningsvis gör är att papporna verkar ha utrymme att tillfällig överordna sig produktionen men att mammorna i hög utsträckning tvingas underordna sig.

7.3 Att få ett break och få distans till arbetet

Benjamin och Tim uppger att föräldraledigheten gett en chans till att komma ifrån jobbet. Båda upplever att inställningen till jobbet har blivit mer balanserad efter föräldraledigheten

mot bakgrunden att jobbet prioriterades för högt tidigare. Per-Olov valde att sadla om för cirka fyra år sedan för att helt enkelt kunna vara mer med barnen. Benjamin säger:

För min del har det också varit att jag har kunnat komma bort från jobbet ett tag, för jag jobbade väldigt mycket och identifierade mig med jobbet på ett sätt så att det var på gränsen till osunt, tyckte jag redan innan. Men jobbet var lite för viktigt (...) jag sätter inte jobbet främst, som jag ofta gjorde innan. Det händer nästan aldrig, och jag tänker inte lika mycket på jobbet (...) Ibland har det varit frustrerande för att jag har velat jobba mer, varit mer engagerad men inte kunnat.

På fråga vilka faktorer som påverkat beslutet av dela lika säger Tim:

Att vi båda ville, ja dels vara lediga med barnen förstås, att ha tid med dem, men också att komma ifrån jobbet ett tag, få ett break därifrån. Att vi kände att vi inte påverkas så mycket ekonomiskt, det var inget problem för oss att göra det. Ja det är väl så... (paus) vi tänker inte så mycket på karriären någon av oss, vi är inte så att vi måste jobba.

Tim såg föräldraledigheten som en chans han inte ville missa och återkommer till möjligheten att få ett break från jobbet:

Ja man känner lite grann att man har den här vardagen liksom, innan man fick barn så var ju, man kände att man hade pluggat, sen skulle man börja jobba, ja det är många år till pension, det är nästa avsnitt i livet så att säga, och under de åren som är där emellan, det är mycket vardag, tillbaka till jobbet och jobba, äta, sova. Och det blir liksom något man inte kommer göra annars i livet, att ha den här typen av vardag som inte är jobb, så det är en chans man inte vill missa tänkte jag.

Han uttrycker även att föräldraledigheten har gjort att jobbet inte prioriteras lika högt längre och att andelen övertid har minskat. Papporna ger uttryck för är en förändrad inställning där relationen till familjen har prioriterats upp och relationen till arbetet till viss del har prioriterats ner. Deras uttalanden ger även en känsla av att relationen till arbetet har varit förenat med viss känsla av tvång och ofrivillig rolltilldelning som de inte har varit helt bekväma med. Samtliga fäder ger uttryck för vad Klinth & Johansson (2010) beskriver som en framväxande insikt över behovet att omprioritera tillvaron. Dock var denna insikt i Klinth och Johanssons studie ofta i relation till att männen hade uppnått en viss ålder där de hade tagit sig igenom den mest intensiva karriärfasen. Vilket inte är fallet i denna studie då fäderna torde vara mitt uppe i denna. Detta kan i sin tur ifrågasätta Bekkengens modell med fäders prioritering av relationen till arbetslivet, där detta resultat snarare visar på en prioritering av

familjelivet. Å andra sidan bygger studien enbart på pappornas egna upplevelser, så frågan är huruvida fäderna har gjort en faktisk omprioritering till fördel för familjelivet eller om det handlar om ett resultat av uppskattningens paradox där männens insatser/inställning inte jämförs med kvinnor utan med andra mäns, vilket kan leda till en oproportionerlig uppvärdering av mannens förändring.

7.4 Att dela för ökad förståelse

När det gäller positiva effekter av att dela lika så är förståelse ett ord som är återkommande. Samtliga föräldrarna uppger förståelse som en viktig innebörd för relationen. Förståelsen handlar främst om en insikt att det är krävande att vara hemma med små barn. Samtliga papporna uppger att hemmalivet var jobbigare än vad de hade förväntat sig.

Benjamin tycker inte att själva fördelningen av föräldraledigheten har inneburit någon skillnad för deras relation eftersom de hade samma inställning innan. Däremot så uppger han att en strävan efter att fortsättningsvis dela lika har kommit som en effekt av fördelningen. Benjamin tror att det annars lätt hade kunnat falla på den som är van och att det för den andres del hade varit ett ansvar som hade sluppits undan.

Benjamin beskriver:

Det känns inte som att vi hade en annan inställning innan, men som föräldrar... Som jag sa innan, att om man inte delar lika på föräldraledighet så tror jag inte att man delar lika efter heller, eller strävar efter det. Så jag tror att det är därför som vi kämpar med att försöka dela lika på ansvaret, även nu efteråt. Jag tror att om man inte delar lika på föräldraledighet så kan det vara svårt att vara jämlik efteråt också, det tror jag. För att det är ett ansvar man slipper ifrån och man slipper kanske att handskas med allt det som krävs med att vara ensam förälder, att skaffa rutiner, att vänja sig vid att hur man handskas i vardagliga situationer. Och gör man inte det, så tror jag att det lätt faller på den som är van. Sen påstår jag inte att vi är helt jämlika bara för att vi har delat, det gör jag inte, men jag tror att vi definitivt hade varit mindre jämlika om vi inte hade delat.”

Beatrice uppger att fördelen för relationen har varit en viss förståelse för den som går hemma:

Ja det är väl en viss förståelse för den andre när den är hemma. För det är ju lätt att tro att den andre bara är hemma och tar det lugnt. Nu var jag ju hemma före Benjamin och sen fick ju han också känna på att det är mycket ansvar att vara hemma och fixa och så jag tror att det är lärorikt också att vara hemma och vara med och den här biten.

Jag frågar om Benjamin fick en annan förståelse för hur det var att vara hemma med barnen själv, Beatrice svarar: "Ja det tror jag (ler), det var inte så lätt att vara hemma som han hade föreställt sig, tror jag. Det var mycket tuffare liksom". Tim beskriver att det var först när han själv hade varit hemma som han insåg hur jobbig en hel dag med ett litet barn kunde vara. Han berättar att Thea hade kunnat uttrycka att det hade varit en jobbig dag när hon gick hemma men att han inte riktigt hade förstått på vilket sätt. Han beskriver fördelen på detta sätt:

Att man får en bild av hur den andra har det. Det var kanske först när jag hade varit hemma med vår son, som jag insåg att det var ganska jobbigt när Thea kom hem sent från jobbet någon dag. Ibland när man hade varit hemma hela dagen och ibland är det jobbigt för att man liksom har en jobbig dag, för att det inte funkar, eller han är sjuk, eller om det liksom är, ja om man inte är överens om hur man ska göra saker och så där (skratt). Och en hel sådan dag kan bli lite jobbig, och det tänkte man inte så mycket på, fastän Thea sa det innan, så kände man inte det liksom förrän man var där själv.

Tim beskriver hur han tänkte innan: "Ok, det har varit en jobbig dag (för Thea), det var ju jobbigt, jag har ju varit på jobbet. Man har ju liksom ett jobb att göra och det prioriterade man liksom högre då innan man var hemma själv". På fråga vad det hade kunnat ge för konsekvenser om förståelsen inte hade infunnit sig svarar Tim:

Ja till exempel hade jag prioriterat jobbet mycket högre och jobbat mer övertid. Jag tror också att hon hade känt av min avsaknad av förståelse. Att jag inte har någon riktigt förståelse för att hon har det jobbigt kanske en vecka och så där. Jag tänker att jag inte alls hade haft en lika klar bild av barnen och deras utveckling, hur de är. Visst man lär ju känna dem mycket på helger också och på semester så där, men det är en annan sak att vara hemma med dem, man får ju mycket bättre bild av vad de är för några och hur de utvecklas. Så det är viktigt också tycker jag.

Thea tror att förståelsen är jätte viktig för relationen. Hon säger:

Jag skulle gissa att det finns förväntningar på att man ska göra en massa, hinna med väldigt mycket hemma. Jag vet ju andra förhållanden där det förväntas att mamman, tar hand om barnet och sköter hemmet, och när pappa kommer hem så man inte behöva sysselsätta sig med vardagsgrejerna, vilket känns främmande för mig. Men det är ju klart, det beror ju på hur man vill uppfostra också, för man kan ju låta barnen sitta och gråta, eller vänja dem vid att man inte umgås så mycket. Men jag ser ju ändå att föräldraledigheten är ju för att ta hand om barnen, inte för att ta hand om hemmet.

Tim berättar om sin mamma som både var hemma med barnen, sydde kläder och gjorde egen barnmat och hur han själv tänker kring detta:

Ja, jag tänker även balansera det, att barnen förr fick klara sig mer själva, och jag kan tänka på det när jag inte är med barnen. Men när jag är med barnen så, så är det inget som jag inte vill vara, alltså något som jag vill välja bort då, utan jag vill ju vara med barnen, det finns liksom inget annat sätt att lösa det. Jag kan inte bara låta dem klara sig själva, jag vet inte hur man gör det, jag vet inte om man kan göra det (skratt).

Per-Olov beskriver att han och Petra har blivit starkare som par och de har fått större respekt för varandra utifrån insikten om hur mycket jobb det krävs att vara hemma men som kanske inte alltid syns på ytan. Både Per-Olov och Petra tror att fördelningen av föräldraledigheten har skapat smidigare diskussioner och mindre antal konflikter. Petra beskriver fördelen med att båda är inkörda i rutinerna som är kopplade till barnen och "att båda inser att det är minsann inte en dans på rosor att vara hemma". Hon beskriver att hon nu vet vad det innebär att komma hem från jobbet om Per-Olov har varit hemma en hel dag med barnen, hon säger "det är liksom semester att vara på jobbet". Petra berättar om väninnor som är projektledare i hemmet och där pappan inte vet vad som ska packas i exempelvis en skötväska. När jag frågar vilken innebörd den delade föräldraledigheten haft för hennes och Per-Olovs relation svarar hon så här:

Alltså jag tror att, det är jätte svårt att säga eftersom man inte har något att jämföra med, alltså det måste ha varit mindre konflikter, för jag hade varit skitirriterad om inte Per-Olov hade koll på rutinerna med barnen och sådant. Jag har jättesvårt för att sätta mig in i den situationen för de skulle Per-Olov aldrig tillåta att det blev så, för han är så barnkär. Så att jag undrar om det skulle ha blivit så ändå, det är svårt att säga. Jätte svårt vad det skulle innebära just för oss. Nå men det är klart att det måste ha blivit mindre konflikter.

Per-Olov beskriver fördelen så här:

Vi har kommit närmre varandra, alltså förståelsen för vad den andre gör, ja det känns väl som den största fördelen. Att man annars hade levt två olika liv, inte olika men jag tror inte att acceptansen hade funnits där. Jag tror att man hade gått och gnagt lite grann på varandra, som jag sa innan den här enkla banala grejen som att maten inte är klar och hur det kan se ut här hemma, som ett bombnedslag. "det är bara du och barnet som har varit här". Och de här små grejorna, som man har inte alltid har tid att kasta in en maskin tvätt, eller bädda en säng och att det är ok att bara vara med barnet utan att ha kliniskt rent alltid. Så det är väl den förståelsen som jag tror är den stora fördelen i ett förhållande.

Förståelse är något som samtliga föräldrar lyfter som en positiv effekt av att dela lika. Något som även Wissö kom fram till i sin studie (2012). Men där Wissö kommer fram till att förståelsen både handlar om hur det är att vara hemma hela dagar med små barn och hur det är att komma hem till barn och familj efter långa arbetsdagar, så återfinns inte det senare i denna studie. För att kunna analysera svaren ovan upplever jag en nödvändighet att börja där samtliga pappor uppger en insikt om att hemmalivet var mer krävande än vad de hade förväntat sig. Jag gör tolkningen att de gör den här insikten mot bakgrunden av att arbetslivet tidigare uppfattats som mer krävande. Jag önskar förklara detta med utgångspunkt i att produktion är överordnat reproduktion och att män har starkast relation gentemot arbete (Bekkengen, 2002). Slutligen för att kunna förstå pappas väg till förståelse för hemmalivets utmaningar så måste även könsstrukturen beaktas där män är överordnade kvinnor och att de därmed får ett tolkningsföreträde. Männerna i denna studie har innan föräldraledighet gjort tolkningen att hemmalivet inte är så krävande. Efter föräldraledighet tvingas samtliga fäder att ompröva sin uppfattning. Två av papporna beskriver att deras respektive har påtalat hur krävande det kan vara att vara hemma men papporna medger att de i låg utsträckning har förstått vad deras partners har menat. Holmberg (1993) bidrar med en förklaring till detta fenomen. Holmberg använder sig av begreppet asymmetriskt rollövertagande för att beskriva hur någon med överordnad position i ingen eller låg utsträckning är villig att ta sig an den underordnades perspektiv. Holmberg menar att eftersom mannen är överordnad kommer hans perspektiv att bli norm eftersom kvinnan som underordnad i hög utsträckning är beredd att göra rollövertagande på hans premisser, vilket i sin tur reproducerar mannens över- och kvinnans underordning. Vad som sker med männen innan de stiger in på hemmets arena anser jag förklaras väl med ovanstående begrepp och modeller. För att förklara vad som sker då de fullt ut träder in i hemmets och barnens sfär upplever jag dock att ovanstående modeller och begrepp inte räcker till. Dels ger männen uttryck för att de får en förändrad inställning kontra arbetsliv och familjeliv, där familjen höjs upp och arbetet prioriteras ner. Dessutom bekräftar de mammans tolkning och upplevelse av familjelivet och väljer att i hög utsträckning agera i linje med henne. Jag skulle vilja påstå att männen gör symmetriska rollövertaganden snarare än asymmetriska. Men än en gång bör det påpekas att det symmetriska rollövertagandet görs under förutsättning att männen själv har upplevt och förstått, det sker inte innan, vilket än en gång bekräftar mannen som överordnad och med tolkningsföreträde.

7.4 Delad föräldraledighet som jämställdhet?

Både Benjamin och Tim uppger att jämställdhet är viktigt och att detta är en av anledningarna till varför de har valt att vara föräldralediga en längre tid. Benjamin kommer ganska omgående in på jämställdhet som en anledning till att vara hemma, han säger:

Jag ser det nog som viktigt med jämställdhet i alla avseenden, så det är inte olika något annat, så där. Även om jag inte alltid tycker att det går av olika skäl, kanske att vara 100 % jämställda i allting. Det är ändå en grundidé jag gillar så att det är ju därför jag ville vara så mycket hemma, så att det blev ungefär lika.

Benjamin fortsätter och drar paralleller till andra länder där ojämställdhet tar sig förtryckande former, något som han aldrig har kunnat ha förståelse för. Benjamin ger ganska tydligt uttryck för en jämställdhet med fokus på kvinnliga rättigheter. Även Tim kommer självmant in på frågan om jämställdhet:

För mig är jämställdhet en viktig fråga också, det är en viktigt att man visar för varandra att det går att pappan är hemma mycket, sen är det ganska lätt för oss för vi har ganska lika lön, och vi är, ja vi är inte så extrema i våra könsroller tror jag heller (skratt) jag tror att det också gör det lättare". Även att pappor kan vara hemma så att mammor kan jobba också, alltså inte stanna upp så mycket i sin karriär, nu är ju inte karriär så viktig för oss men, generellt sätt så tycker jag det är viktigt att man kan ha det, den möjligheten, om man är kvinna eller man så ska det inte spela någon roll. Man ska kunna vara ifrån sitt jobb och man ska också kunna vara, inte vara ifrån jobbet längre än vad man vill. Man ska ha ett ansvar både för jobb och barn och familj, båda två liksom. Det är två olika sorters ansvar och man ska kunna ta båda två, tycker jag. Och också att, om fler gör det så blir det naturligare och då kan ännu fler göra det i framtiden liksom.

Tim säger först att det är viktigt att visa att pappan också kan vara hemma. Vilket jag väljer att tolka som ett uttryck för en jämställdhet med fokus på manliga rättigheter. Paralleller kan dras till den dubbla emancipationen och uppkomsten av jämställdhetsnormen där "stereotypa, förstelnade och begränsade könsroller innebar ett förtryck av båda könen, att de inte enbart var ett problem för kvinnor" (Dahlström et al., 1962).

När jag ber Benjamin och Tim förklara vidare var känslan för jämställdhet har kommit ifrån så uppger båda att ideal i ungdomen på något sätt kan ha påverkat dem, något som även framkommer i Cronholms studie (2004). Benjamin berättar att han under sin ungdomstid såg upp väldigt mycket till tjejer och kvinnor och att han hade lite svårt att identifiera sig med "det grabbiga". Benjamin var mer fokuserad på vad han kunde prestera intellektuellt, något som han upplevde att kvinnor och tjejer mer stod för. Benjamin tror att detta kan ha

påverkat de värderingar han har idag tillsammans med att han uppfattar att det finns en allmän strävan i samhället mot ökad jämlikhet som han har valt att sympatisera med. Tim berättar att han under sin uppväxt var mån om rättvisa och moral. Tim hade "rationell" som ledord under sin ungdomstid, han beskriver en livsåskådning som bestod i att om alla kunde vara öppna och hjälpas åt i alla aspekter av mänskligheten och la bort roller såsom kön, religion och politik så hade man haft det mycket bättre på jorden. Tim menar att jämställdhet mellan män och kvinnor har kommit per automatik av denna livsåskådning och som i förlängningen också har bidragit till ett aktivt faderskap. Även Per-Olov ger uttryck för jämställdhet som en grund till delad föräldraledighet då han förklarar beslutet att dela lika:

En vilja från Petra också att, delvis inte bara vara hemma barnen med tanke på att hennes jobb är som en hobby för henne, hon är lite karriärlysten och vill ta sig fram lite gran. Så därför ville hon nog dela lika också.

Även Petra, Thea och Beatrice berör jämställdhet som en viktig aspekt, dock utan att välja just ordet jämställdhet. Samtliga ger uttryck för jämställdhet med fokus på en manlig rättighet för pappan att få vara föräldraledig med sina barn och få möjligheten till en nära kontakt. Beatrice säger:

Det är inte så att vi har tänkt att här är det väldigt jämställt utan vi har tänkt att det är självklart att båda ska få vara hemma, det är något som båda ska få ta del av, i fall man vill det liksom och nu ville vi ju det båda två och då kände inte jag att jag kunde säga att jag skulle vara hemma hela perioden om Benjamin ville vara hemma liksom. Det hade inte jag tyckt kändes bra liksom. Och jag var ju helt trygg med att Benjamin skulle vara hemma.

Thea säger:

För att båda vill vara hemma, för oss känns det så självklart att vi är föräldrar båda två och det är ingen av oss som har mer rätt att vara hemma än den andre. Petra ger även uttryck för en kvinnlig rättighet till karriär, att få möjlighet till att göra karriär på samma premisser som män. Petra är ensam om att uttrycka att delad föräldraledighet är en kvinnlig rättighet utifrån möjlighet till att göra karriär:

För har man läst och är inne i de rullorna så har man tänkt att jag också ska kunna göra karriär och ha samma premisser som männen, där kommer det lite ifrån för mig. För då hade jag inte suttit med ett barn i famnen än, när jag bildade mig den uppfattningen. Sen blir det ju helt annorlunda.

Jag har tidigare berört att samtliga fäder i studien gett uttryck för en förändrad inställning till arbetet efter föräldraledigheten. Petra ger uttryck för detsamma, men däremot så handlar det för Petras del om en inställning innan och efter hon fick barn, till skillnad från papporna

innan och efter föräldraledighet. Petra ger uttryck för att hon hamnar i en situation där produktion krockar med reproduktion, något som sker direkt då hon sitter med det nyfödda barnet i famnen. Vidare under intervjun ger Petra uttryck för hur friktionen mellan produktion och reproduktion fortsätter att vara närvarande. Elvin-Nowaks studie (1999) gör sig påmind med skulden som ständig följeslagare då mamman försöker balansera barnens behov samtidigt som hon förväntas finna positiva värden utanför barn och familj. Dock upplevde mödrarna i studien att de hade huvudansvaret för barnen vilket Petra inte ger uttryck för. Hon säger till och med under intervjun att Per-Olov har en mer naturlig fallenhet som förälder och även att han är "mer så här, barnen, barnen, barnen". Varför känner då Petra fortfarande skuld? Det är enbart Petra som genomgående i intervjun ger uttryck för inre konflikter och känsla av skuld, samtidigt är hon också den enda i intervjun som tydligt uttrycker att karriären och jobbet är viktigt för henne. Hur går detta att förstå? Är det som Petra själv väljer att förklara att hon är en person med mycket dåligt samvete eller går det att finna strukturella förklaringar till skulden? Jag väljer att analysera ovanstående med hjälp av Bekkengens begrepp "uppskattningens paradox", fast jag väljer att använda begreppet tvärtom. Jag har tidigare berört att uppskattningens paradox handlar om att mannens insatser uppvärderas då dessa inte jämförs med kvinnors utan med andra mäns. Vad Petra upplever skulle då kunna vara ett uttryck för att hennes insats inte jämförs med mäns utan med andra kvinnors, vilket leder till en oproportionerlig nervärdering av hennes handlande.

7.6 Fördelningen av föräldraledigheten kontra ansvar för familj och hem?

Alla föräldrar upplever att ansvaret för barnen är ganska lika, föräldrarna hjälps åt på morgonen och på kvällen med barnen. När det gäller hushållssysslor så strävar samtliga föräldrar efter att ha en fördelning som båda är nöjda med. Benjamin jobbar längre bort än Beatrice så därför kommer hon att sköta både hämtning och lämning på förskola. Både Benjamin och Beatrice uppger att Benjamin får ta ett lite större ansvar hemma genom att köket och städning hamnar på honom. Köket innefattar att torka av och ta hand om disken. Beatrice uppger att köket är en sådan grej som hon inte gillar och att Benjamin tar städningen eftersom han tycker att Beatrice är slarvig. Benjamin upplever att det har blivit så här eftersom han tycker att det är viktigt att ta tag i saker direkt medan han upplever att Beatrice har en tendens att skjuta upp det.

Per-Olov och Petra hämtar och lämnar på förskola i samma utsträckning. Per-Olov jobbar i samma stad som de bor och Petra pendlar ca 40 minuter varje dag, på grund av detta så upplever Petra att det blir en viss förskjutning av ansvar mot Per-Olov och att fördelningen snarare hamnar på 60/40 eftersom hon vissa morgnar sticker hemifrån tidigt och vissa kvällar kommer hem sent. Petra säger att hon har valt att hämta och lämna hälften av gångerna för att behålla kontakten med förskolan, men detta gör då också att hon de andra dagarna får jobba mer för att kompensera uteblivna arbetstimmar de dagar hon lämnar och hämtar barnen.

Det blir ganska intressant att jämföra hur Benjamin och Beatrice och Per-Olov och Petra resonerar kring hämtningen av barnen. Där Beatrice kommer att både hämta och lämna barnen eftersom hennes arbete ligger närmre så väljer Petra att hämta hälften av gångerna trots att det rent praktiskt vore smidigare om Per-Olov hämtade eftersom han jobbar i samma stad. Petra uppger att hon har valt detta sätt eftersom hon vill behålla kontakten med förskolan. Är denna kontakt något som även Benjamin funderar över? Eller är det en bekräftelse på Bekkengens teori (2002) om att mamman sätter relation till familjen främst medan mannen sätter relationen till arbetet främst?

När det gäller Tim och Thea, så uppger Tim att det ligger ett större ansvar på Thea eftersom hon sköter tvätten och barnens kläder. Tim uppger även att matlagningen oftast hamnar på Thea om de båda är hemma. Thea bekräftar beskrivningen av att hon sköter tvätten samt barnens kläder, men hon upplever dock inte att hon får ta ett större ansvar utan säger att de går jämt ut eftersom Tim har ansvar för andra saker såsom bilen och trädgården. Thea uttrycker att de inte har någon strikt uppdelning på vem som ska göra vad, men att matlagningen oftast hamnar på henne eftersom det går fortare när hon gör det eftersom hon har gjort det mest. Hon säger:

För att jag har nog gjort det mer, jag är också effektivare, just när det gäller det så är jag effektivare än vad han är, och vill man ha maten på bordet, och då tycker vi nog allihop att det är lättare.

När det gäller tvätten så uppger Tim att Thea nog önskar att han tvättade lite mer. Thea uppger att de har kommit fram till någon form av lösning att hon helt enkelt får påtala för

Tim att "tvätta nu" och att Thea har kommit till ro med att han helt enkelt inte ser när det behöver tvättas. Hon säger:

Om jag generaliserar så är han lite mer manlig runt det (skratt) han ser kanske inte tvätten. Och där har jag kommit till ro med det att, nä han ser inte att det behöver tvättas och då får jag berätta det för honom. Och han blir inte arg om jag säger "tvätta idag" och jag blir mindre irriterad om tvätten är ren (skratt).

När det gäller tvätten och matlagningen så har detta framförallt hamnat på Thea eftersom hon ser det (tvätten) och eftersom hon har gjort det mest (matlagningen). De har gemensamt kommit fram till en lösning som inte leder till irritation för någon part. Att Tim inte ser tvätten skulle kunna vara ett resultat av "historisk ovana" men även ett resultat av ett asymmetriskt rollövertagande. Då Thea förklarar att Tim inte blir arg då hon påtalar det är ganska intressant. Detta skulle kunna ses som ett uttryck för illusionen om kvinnans makt och kontroll i hemmet och därmed inskränkning i tillrättavisande. Dock blir Tim inte arg utan han tar emot påminnelsen och tvättar.

Thea beskriver hur fördelningen av uppgifter hemma kan ta sig uttryck:

Jag tror att mycket är behovsstyrt, nu är Tim hemma mycket med barnen, då försöker jag, inte nödvändigtvis vara mer med barnen på helgen än han, men jag ger honom valet, vill du slippa, vad är jobbigast för dig? Jag tror att vi har jobbat så, att den som har jobbat har det lite lättare så har den fått styra lite på helgerna.

Tim:

Ofta är det kanske så att innan kvällsmaten så är det ganska så, då är barnen hungriga och trötta och gnälliga, och det är lite jobbigt att laga mat samtidigt som man har dem och då är det skönt med lite gran en paus från barnen (skratt). Och sen den som har varit iväg, har inte träffat dem på hela dagen och vill träffa dem, så det finns två anledningar att ha det så.

Både Tim och Thea beskriver en gemensam syn med ett erkännande av att hemmalivet med barnen är krävande och den som arbetar därmed har det lite lättare. Detta skulle kunna tolkas som ett uttryck för att reproduktionens sfär har fått en framskjuten position. Dock bör detta sättas i relation till vad som berördes i föregående kapitel där samtliga pappor ger uttryck för en förändrad inställning gentemot hemmaliv och arbete först när de själva har varit föräldralediga under en längre tid.

Per-Olov och Petra har en ganska tydlig uppdelning av ansvarsområde för att som Per-Olov uttrycker det " få ut maximalt av tiden med sina barn och med sig själv" han fortsätter:

Petra har tvätten, det är hennes grej liksom och tvätt är ju massvis med maskiner om dagen. Och det är en helhetsyssla, och delvis så rör jag inte den för jag får inte, jag kan men jag är tydligen usel både på att hänga, vika, tvätta, ja allt. Jag försöker överraska henne och göra det men det blir bara fel, jag har verkligen försökt. Jag ställer mig och viker lakan med henne, där är gränsen sen får jag inte lov att göra mer. Så försöker jag ta städningen, men det är jag också rätt så dålig på tydligen.

Petra säger:

Per-Olov påstår att han rymmer undan mer än vad jag gör, jag påstår att jag städar mer än vad han gör, det är nog det normala liksom, mannen ser inte skiten och jag ser inte stöket. Sen har vi den vanliga uppdelningen han klipper gräset och tvättar bilen, jag hänger tvätt och viker tvätt, så det blir väl lika i slutändan.

Frågan är huruvida Per-Olov helt enkelt saknar förmåga att hantera tvätten på det sätt som Petra önskar eller om det handlar om ett asymmetriskt rollövertagande (Bekkengen, 2002, Holmberg, 1999) med en tanke om rätten att få göra det på sitt sätt.

Samtliga föräldrapar uppger att de har en ganska jämn fördelning av ansvaret för barnen och för hushållet. De uppger förvisso att de tills viss del har en traditionell uppdelning men upplever ändå att det går jämt ut. Baserat på föräldrarnas uppfattning av sin fördelning så tillhör de gruppen transitionella enligt Wissö (2012). Dock påtalar två av papporna att det ligger en större ansvarsbörda på mammorna eftersom dessa hanterar tvätten, vilket beskrivs som ett stort projekt. Två av mammorna upplever att det är en viss förskjutning av ansvar mot fäderna eftersom dessa i det ena fallet i större utsträckning har hand om städningen och ordningen i köket och i det andra fallet har mer tid ensam med barnen. Detta skulle kunna tolkas som ett resultat av uppskattningens paradox vilket Bekkengen (2002) väljer att beskriva det fenomen där mäns insatser jämförs med andra mäns och inte kvinnors vilket leder till en oproportionerlig uppvärdering.

7.7 Vad krävs för att dela lika?

Samtliga föräldrar uppger tiden som en viktig grund för ett jämställt föräldraskap. Beatrice och Benjamin uppger båda att fördelningen av ansvar och tid inte måste vara exakt lika, men att det är något man ska sträva efter. Båda påtalar vikten av att av det inte får bli tyngre för den ena så att den andra slipper undan ansvar. Båda betonar vikten av att finnas där för

barnen och att ge det ungefär lika mycket tid. Båda Tim och Thea uppger att det är viktigt att vara hemma med barnen lika mycket. Thea ser på det utifrån en rättighet att få lika mycket tid med barnen och Tim betonar mer ansvaret att båda är engagerade i barnen och deras utveckling. Per-Olov och Petra betonar båda två vikten av att dela lika på hushållsyror som en grund för ett jämställt föräldraskap. Per-Olov menar att det i slutändan handlar om vilken tid han får med barnen sen. Petra ser fördelning av ansvar för barn och vardagsyror som en viktig del av ett jämställt föräldraskap för att få tid och utrymme för sig själv.

Ett tema som är genomgående hos samtliga föräldrar för att kunna utöva ett jämställt föräldraskap är vilja och ekonomi. Samtliga föräldrarna uppger vilja hos båda eller hos pappan som en grund för att kunna utöva ett jämställt föräldraskap. Fem av föräldrarna uppger ekonomi som ett eventuellt hinder för att inte kunna utöva ett jämställt föräldraskap. Detta utifrån bakgrunden att det oftast är mannens som tjänar mest och att man kanske har en livsstil som kräver mannens fulla inkomst.

Beatrice uppger även förtroende och trygghet är viktiga faktorer. Beatrice berättar att hon har haft fullt förtroende för Benjamin då han har varit hemma med barnen och känt sig trygg med det. Benjamin uttrycker vikten av vilja på följande sätt:

Att man vill det, att båda hjälper varandra i det, sen tror jag också att det finns många faktorer som gör det lätt att välja bort, att ta lika stort ansvar och lika mycket tid som man.

Thea uttrycker sig på ett liknande sätt som Benjamin:

Att båda vill det och att man har intresset, jag tror det i grunden är det viktigaste, för vill inte den ena så får man hela tiden kämpa med att "Nu får du ta barnen för du har inte gjort det".

Tim menar att det kan finnas ekonomiska hinder:

Det kan ju finnas begränsningar i ekonomiska förutsättningar, om den ena parten har jätte mycket lägre lön, och där man är i en situation där man har ett hus, har liksom ett liv som kostar pengar, så att man inte har råd att dela på det, då kanske man inte kan det faktiskt. Men även att det accepteras och motiveras av samhället.

Tim föreslår att man tydligare hade kunnat visa att delad föräldraledighet var norm och att man snarare skulle behöva söka dispens för att avvika från det. Tim tror också att en viktig faktor är den allmänna inställningen, och att ett hinder till stor del är det sociala arvet:

Jag tänker på andras inställning, ja om allas inställning var att man delar lika och är jämställda så vore det ju liksom lättare. Men jag tror att det är mycket det sociala arvet, vilket innebär att mamman är hemma och tar hand om barn och hushållet, och att pappan jobbar.

Petra upplever att viljan är viktig utifrån två aspekter, att man å ena sidan inte tvinga på någon föräldraledighet men å andra sidan att ingen heller har rätt att lägga monopol på föräldraledigheten.

Först och främst inställningen hos föräldrarna, tror jag. Ja båda måste vara inställda på att båda vill. Man kan ju inte tvinga någon annan samtidigt som den andra inte bara kan ta, det måste vara en ömsesidig grej tror jag. Och sen så tyvärr så kommer den ekonomiska faktorn in för många säkert. Ja men oftast har ju mannen bättre betalt, det beror ju på hur man lever i övrigt och hur dyrt man bor, man ska ju få den ekonomiska biten att gå runt också.

Samtliga föräldrar uppger att grunden för ett jämställt föräldraskap och möjligheten för nära relation till barnen innebär att man måste vilja och att man måste ge det tid. Att ge det tid bär på flera dimensioner. Flera av föräldrarna uppger vikten av att vara själv med barnen för att få möjlighet till att knyta an och för att fullt ut förstå den andres situation. En av papporna beskriver hur det annars lätt hamnar på den som är van. Jag förutsätter att pappan i detta fall menar att det hamnar på mamman. Att vara van har två dimensioner, dels att vara van av praktisk erfarenhet men även att vara van av "historisk vana". När jag säger att "vara van av historisk vana" menar jag mammans givna roll som förälder och som ombesörjare av omsorg och omtanke, annorlunda uttryckt det asymmetriska rollövertagandet som Holmberg (1993) och Bekkengen (2002) väljer att kalla det. Så vad samtliga föräldrar egentligen uttrycker är att pappa måste ge det tid. Men då vikten av att vara ensam betonas handlar det snarare om att mamma måste ge pappa tid. Betoningen av vilja tolkar jag som en vilja från främst pappans sida. När pappa vill så är han beredd på att göra symmetriska rollövertaganden då han genom längre erfarenhet får förmågan att uppleva den andres perspektiv.

8 Avslutande diskussion

Vad händer i familjer då föräldrarna tar beslutet att dela lika på sin föräldraledighet? Är det bra att dela lika och för vem blir det bra? Resultatet av denna studie har visat fördelen med att dela att pappan har fått chans till att skapa en lika nära relation till barnen som mamman. Dock upplever jag att föräldrarna ser störst fördel med den förståelse som utvecklas för de utmaningar och påfrestningar det innebär att vara ensam förälder med ansvar. Det förefaller även vara så att denna förståelse skapar dels ett ökat ansvarstagande för barnen samt en gemensam kunskapsbas där konflikter minimeras och diskussioner underlättas. Huruvida det är själva fördelningen av föräldraledigheten eller viljan att dela lika som är förutsättningen för ökad förståelse och delat ansvar är svårt att säga. Dock visar respondenternas tankar innan och efter föräldraledighet att en längre föräldraledighet för fäderna varit en förutsättning för den insikt och förståelse som fäderna utvecklat. Viljan att dela lika och förståelsen för hemmalivet verkar ha bidragit till att fäderna har gjort symmetriska rollövertagande. Samtliga mammor har uttryckt en trygghet och ett förtroende för papporna då det har varit hemma, vilket kan vara ett resultat av att papporna har gjort symmetriska rollövertaganden. Är viljan att göra symmetriska rollövertagande en förutsättning för att mammor ska känna sig trygga med att papporna tar ut en längre föräldraledighet?

Jag anser även att det är av högsta vikt att problematisera kring närvaro och frånvaro då man studerar möjligheter och hinder för delad föräldraledighet. Kvinnans utgångspunkt med på förhand given närvaro kontra mannens på förhand delvis givna frånvaro. Vad innebär det att gå från närvaro till frånvaro och vice versa? I praktiken innebär det för kvinnan att gå från närvaro mot ökad frånvaro medan mannen går från frånvaro till ökad närvaro. Vad uppskattas och premieras mest? Är detta kanske en förklaring till den skuld som den moderna mamman har som sin ständiga följeslagare enligt Elvin-Nowak? Är skulden ett problem för mammorna att hantera själva på ett individuellt plan eller är skulden strukturell och vem äger ansvaret för den då?

Att dela föräldraledighet på mitten, för vem är det bra och på vilket sätt? På ett politiskt plan har det bestämts att jämställdhetsprojektet ska gå via barnen. Finns det då en risk att eventuella nackdelar av att dela lika hamnar i skuggan av den politiska visionen? Vidare bör

det problematiseras varför ett överlämnande av föräldraledighet och omsorg i "halvtid" kan upplevas som abrupt för barnet? Är det för att arbetsmarknaden inte erbjuder flexibilitet så att föräldrar kan finna lösningar för mjuka övergångar? Krävs det mjuka övergångar och i så fall varför? Kan det vara för att genomsnittspappan fortfarande ser sin roll främst som backup under spädbarnstiden såsom Plantins studie visar?

Resultatet av denna studie visar att mannen fortfarande har valfrihet och ett stort handlingsutrymme kontra familjelivets arena, vilket skulle kunna tolkas som ett resultat av hans överordning. Dock vill jag påstå att fäderna i denna studie väljer att blir föräldrar snarare än pappor. Om man utgår från att mannen är överordnad så kommer jämställdheten inte att komma av kvinnornas inträde på arbetsmarknaden utan genom männens inträde på reproduktionens arena, vilket bekräftar och förstärker mannen som överordnad och hans företrädesrätt till tolkning av situationer. Att jämställdhetsprojektet måste gå via barnen kan då förklaras av förhållandet mellan produktion och reproduktion samt mannens över- och kvinnans underordning. Jag ställer mig undrande till hur det hade sett om maktförhållandet mellan män och kvinnor var det motsatta, hade då vägen till jämställdhet behövt gå via barnen?

Samtliga föräldrar tror att delad föräldraledighet är en väg till ökad jämställdhet. Bekkengen (2002) hävdar å andra sidan att en barnorienterad maskulinitet inte nödvändigtvis behöver innebära en jämställd man. Jag skulle vilja hävda att männen i denna studie ger uttryck för något annat. Samtliga män beskriver en bild av hemmaliv och föräldraskap innan och efter föräldraledighet. Före föräldraledighet har arbetet haft överordnad position och efter föräldraledighet har förhållandet förändrats till fördel för familjens sfär. I ett samhälle där produktion är överordnat reproduktion utmanas förhållandet först när reproduktionen införlivas. Med andra ord är det först när barn kommer till som produktionens negativa effekter ger sig tillkänna. Men så länge männen som överordnade gör små eller inga ansatser till symmetriska rollövertagande kommer de negativa effekterna av produktionen enbart att vara något för kvinnor att förhålla sig till, vilket leder till en reproduktion av könsstrukturen med män och produktion som överordnade. Däremot så är min analys att ett maktskifte kommer ske när männen med överordnad position träder in i familjelivets sfär och verkar i detta ensamma under en längre tid. Erfarenheten av familjelivets utmaningar

och vinningar skapar förutsättning för symmetriska rollövertaganden, vilket på sikt skulle kunna leda till att produktionen utmanas och reproduktionen får en större legitimitet. Frågan kvarstår huruvida detta ska tolkas som en reproduktion eller upplösning av mannens över- och kvinnans underordning?

Till en början blev jag väldigt förbryllad över varför mammorna använde ordet självklart, medan ingen av papporna gjorde det. Att jag ställde mig frågande till ordvalet var av anledningen att det senare under intervjun framkom att valet inte alls hade varit särskilt självklart, där olika scenarier illustrerade detta. Men senare under studiens gång då jag gått igenom hela resultatet och gjort analysen så stod det klart vad det var som var självklart. Det är självklart att dela lika när pappa vill det.

Referenslista

- Bekkengen, L. (2002). *Man får välja: Om föräldraskap och föräldraledighet i arbetsliv och familjeliv*. Karlstad: Karlstad universitet.
- Björnberg, U. & Kolind, A-K. (2003) *Att leva själv tillsammans. Jämställdhet, autonomi och gemenskap i parrelationer*. Malmö: Liber Förlag
- Blomberg E. & Niskanen, K. (2013). *Arbete och jämställdhet – förändringar under femtio år*. Stockholm: SNS förlag
- Bryman, A. (2011) *Samhällsvetenskapliga metoder*. Malmö: Liber Förlag
- Chronholm, A. (2004) *Föräldraledig pappa: Mäns erfarenheter av delad föräldraledighet*. Göteborg Universitet
- Dahlström, E. et al. (1962) *Kvinnors liv och arbete. Svenska och norska studier av ett aktuellt samhällsproblem*. Stockholm: Studieförbundet Näringsliv och Samhälle
- Danermark, B., Ekström, M., Jakobsen, L. & Karlsson, J. CH. *Att förklara samhället*. Studentlitteratur Lund
- Elvin-Nowak, Y. (1999) *Accompanied by guilt. Modern motherhood the Swedish way*. Stockholms Universitet
- Försäkringskassan (2013) *De jämställda föräldrarna. Vad ökar sannolikheten för ett jämställt föräldrapenninguttag?* Socialförsäkringsrapport 2013: 8
- Hagerström, C. (1999) *Man blir pappa. Föräldraskap och maskulinitet i förändring*. Lund: Nordic Academic Press
- Holmberg, K. (1999) *Det kallas kärlek*. Stockholm: Alfabeta Bokförlag
- Inspektionen för socialförsäkringen (2012) *Ett jämställt uttag? Reformen inom föräldraförsäkringen*. Rapport 2012:4. Stockholm
- Jämställdhetsombudsmannen (2006) *Föräldraskap Kunskap- och nulägesrapport*.
- Klinth, R. (2002). *Göra pappa med barn*. Umeå. Boréa bokförlag
- Klinth, R. & Thomas J. (2010). *Nya svenska fäder*. Umeå: Boréa Bokförlag

Moberg, E. (1961) "*Kvinnans villkorliga frigivning*" Unga Liberaler: Nio inlägg i idédebatten. Hans Hederberg (red.) Stockholm: Bonniers bokförlag

Palme, O. (1972) *The emancipation of Man, Journal of social issues*, s. 242-243

Plantin, L. (2001) *Män, familjeliv och föräldraskap*. Umeå: Boréa Bokförlag

Regeringen. (2011) Jämställdhetspolitikens inriktning 2011-2014. Hämtad 2015-02-21 från <http://www.regeringen.se/sb/d/15189/a/176271>

Regeringen. (2015). Mål och budget för jämställdhetspolitiken. Hämtad 2015-02-21 från <http://www.regeringen.se/sb/d/2593/a/14257>

SOU 1972:34. (1972) *Familjestöd: betänkande*. Fritze: Stockholm

SOU 2005:73. (2005) *Föräldraförsäkringsutredningen, Reformerad föräldraförsäkring: kärlek, omvårdnad, trygghet: betänkande*. Fritze: Stockholm

Utbildningsdepartementet, Jämställdhetspolitikens inriktning 2011-2014 Skr. 2011/12:3

Wissö, T. (2012) *Småbarnsföräldrars vardagsliv. Omsorg, moral och socialt kapital*. Göteborgs Universitet

Bilaga 1

Intervjuguide

Bakgrundsinformation:

Ålder:

Utbildning:

Anställning:

Födelseland:

Antal Barn:

Ålder barn:

Födda:

Beslut om lika föräldraledighet

- Hur har ni resonerat er fram till beslutet att dela lika på er föräldraledighet?
- Vilka faktorer har påverkat beslutet att dela lika? -uppfostran
- Vad var din upplevelse av att lämna över/ta över till/från din partner?
- Reaktioner från arbete, kollegor, vänner, familj?
- Fördelar och nackdelar med att dela lika på föräldraledighet?
- Vad har det inneburit för dig att du och din partner delat lika på föräldraledigheten?
Under föräldraledigheten och nu efter?

Föräldraledigheten

- Beskriv hur dina dagar som föräldraledig ser ut/såg ut – Skillnader mellan vardag och helg?
- Hur har din partners vardag som föräldraledig sett ut? Likheter och skillnader?
- Hur upplever du att det är/har varit att vara föräldraledig?
- Upplever du att det finns utmaningar med att vara föräldraledig? – Beskriv dessa och hur du hanterar/har hanterat dem
- Vilket stöd och vilka resurser använder/använde du dig av under din tid som föräldraledig?
- Vad upplever du som positivt respektive negativt med att vara föräldraledig?

Föräldraskap/partnerskap

- Vilka förväntningar har du på ditt eget föräldraskap? – Hur gör du för att leva upp till dessa förväntningar?
- Vilka förväntningar har du på din partners föräldraskap? – Hur lever din partner upp till dessa förväntningar?
- Vad påverkar dig i din föräldraroll?
- Vad finns det för likheter och skillnader i ditt och din partners föräldraskap? – Hur yttrar sig dessa?

Jämställdhet

- Hur fördelade/fördelar du och din partner ansvaret för barnen samt övriga sysslor i hemmet?
- Vad tycker du kännetecknar ett jämställt föräldraskap?
- Funderar ni aktivt kring frågor som rör jämställdhet i förhållande till omsorg om barn och hem?
- Upplever du dig som jämställd i ditt föräldraskap?
- Vilka tror du är de viktigaste faktorerna för att kunna utöva ett jämställt föräldraskap?

Bilaga 2

Presentation av föräldrapar

Par A:

Benjamin född slutet av 70-talet, Utbildning: Högskola 3 år

Beatrice född mitten av 80-talet, Utbildning: Läser yrkeshögskoleutbildning på distans på två till tre år

Paret är gifta och har varit tillsammans i 5 år

2 barn, födda 2010 och 2013

Fördelning av föräldraledighet

Barn 1:

Beatrice hemma 6 ½ månad

Benjamin hemma 6 ½ månad

Hemma 1 månad gemensamt vid överlämning

Barn 2:

Beatrice hemma 10 månader

Benjamin hemma 2 månader

Par B:

Tim född slutet av 70-talet. Utbildning: Högskola 4 ½ år

Thea född slutet av 70-talet. Utbildning: Högskola 4 ½ år

2 barn, födda 2010, 2013

Paret är gifta och har varit tillsammans i 15 år

Barn 1:

Thea hemma: juni-januari 100 %, februari 60 %, halva mars 100 %, halva mars 40 %, halva april, 40 % (Tot. 9 ½ månad)

Tim hemma: februari 40 %, halva mars 60 %, halva april 60 %, april-januari 100 % (Tot.: 10 ½ månad)

Barn 2:

Thea hemma: april-februari 100 %
(Totalt: 11 månader)

Tim hemma: februari-oktober 100 %
(Tot.: 9 månader)

Par C:

Petra född slutet av 70-talet. Utbildning: Magister 4 ½ år, doktorerat 5 år

Per-Olov född mitten av 70-talet. Utbildning: Yrkesinriktad gymnasieutbildning

2 barn: födda 2008, 2012

Paret är gifta och har varit tillsammans i 21 år

Fördelning av föräldraledighet:

Barn 1:

Petra 7 månader

Per-Olov 10 månader

Barn 2:

9 månader

8 ½ månader

Under en övergångsperiod är Per-Olov hemma fyra dagar och jobbar en, medan Petra jobbar fyra och är hemma en.